

Innstilling til Olje- og energidepartementet

Søker/sak:	Holmen Kraft AS/52 kV kraftledning Holmen Kraftverk - Kjønnagard	
Fylke/kommune:	Sogn og Fjordane og Hordaland/Aurland og Voss	
Ansvarlig:	Siv Sannem Inderberg	Sign.: <i>Siv S. Inderberg</i>
Saksbehandler:	Hans Jørgen Bihli	Sign.: <i>Hans Jørgen Bihli</i>
Dato:	20 DES 2012	
Vår ref.:	NVE 201100156-57	KN: 52/12
Sendes til:	Olje- og energidepartementet	

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Holmen Kraft AS – 52 kV nettilknytning av Holmen kraftverk

1 Konklusjon

Norges vassdrags- og energidirektorat har i dag avgitt innstilling til Olje- og energidepartementet (OED) med tilrådning om at konsesjonssøknaden etter vassdragslovgivningen til det omsøkte Holmen kraftverk innvilges. NVE mener det er hensiktsmessig at utbygging av vannkraftverket sees i sammenheng med nødvendig nettilknytning. Denne innstillingen synliggjør NVEs vurderinger av omsøkt 52 kV kraftledning fra Holmen kraftverk til Kjønnagard transformatorstasjon.

Etter en helhetlig vurdering mener NVE at Holmen Kraft AS bør gis konsesjon i medhold av energiloven for den omsøkte ca. 15 kilometer lange 52 kV ledningen fra Holmen kraftverk i Aurland kommune til Kjønnagard transformatorstasjon i Voss kommune. Etter NVEs vurdering bør kraftledningen bygges som jordkabel på den ca. 5 kilometer lange delstrekningen fra Holmen kraftverk til vestenden av Stalheimstunnelen, som omsøkt. Videre bør kraftledningen bygges som luftledning etter alternativ 2-D-I på den ca. 10 kilometer lange delstrekningen fra vestre ende av Stalheimstunnelen til Kjønnagard transformatorstasjon.

NVE tilrår at det i en eventuell konsesjon settes vilkår om utarbeidelse av en miljø-, transport-, og anleggsplan, som skal drøftes med Aurland og Voss kommuner og berørte grunneiere/rettighetshavere. NVE mener en slik plan vil kunne bidra til å redusere miljøvirkningene av anlegget.

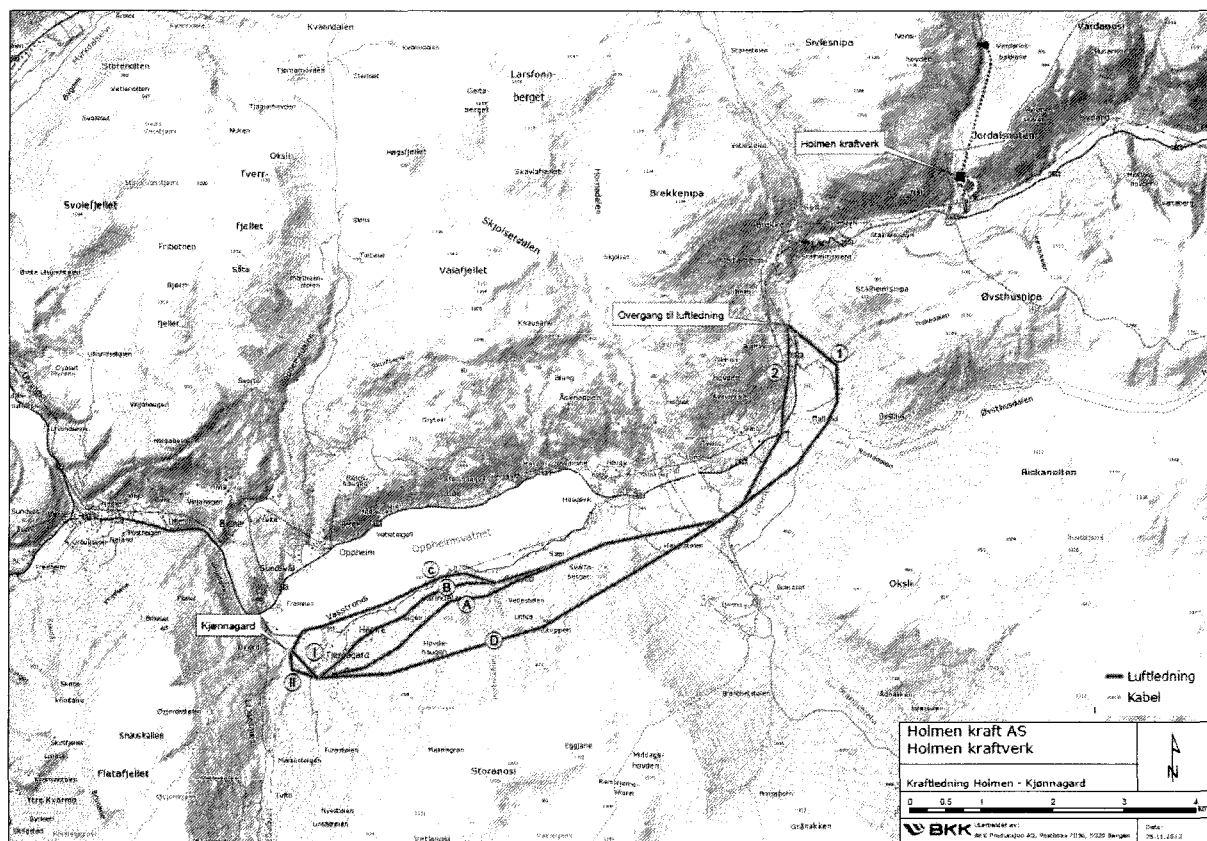
Kraftledningen er nødvendig for å transportere kraften fra Holmen kraftverk ut på nettet og legger til rette for at Holmen kraftverk vil bidra med økt fornybar kraftproduksjon. Etter NVEs vurdering vil kraftledningen ha små miljø- og arealvirkninger. NVE har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordelene som vinnes ved anleggene utvilsomt vil være overveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. Det er av denne grunnen også NVEs mening at Holmen Kraft bør gis samtykke til ekspropriasjon for de omsøkte anleggene.

Innhold

1	Konklusjon.....	1
2	Søknader	3
2.1	Søknaden	3
2.2	Tilleggssøknad	4
3	Lovverk og behandling	5
4	Innkomne merknader	5
5	Vurdering av konsesjonssøknaden.....	5
5.1	Systemteknisk vurdering	6
5.2	Jordkabel.....	7
5.2.1	Generelt om bruk av jordkabel	7
5.2.2	Vurdering av bruk av jordkabel	8
5.2.3	Jordkabel på delstrekningen Holmen kraftverk - Stalheimstunnelen	9
5.3	Trasévurderinger generelt	10
5.3.1	Visuelle virkninger	10
5.3.2	Kulturminner.....	11
5.3.3	Naturmangfold	11
5.3.4	Landbruk.....	12
5.3.5	Elektromagnetiske felt	12
5.3.6	Andre forhold.....	13
5.4	Vurdering av omsøkte traséalternativer – luftledning	13
5.4.1	Omsøkte traseer fra Stalheimstunnelen til kryssing av Brandsetvegen	13
5.4.2	Omsøkte traseer fra kryssing av Brandsetvegen til Kjønnagard transformatorstasjon ..	16
5.5	Vurdering av elektriske anlegg i Holmen kraftverk	20
5.6	Vurdering av samlet belastning på naturmangfoldet	20
5.7	Vurdering av ikke-omsøkte traséalternativer.....	21
5.8	Oppsummering av NVEs vurderinger og konklusjon.....	22
6	Avbøtende tiltak og vurdering av vilkår	22
6.1	Miljø-, transport- og anleggsplan.....	22
7	NVEs utkast til vedtak	23
8	NVEs vurdering av søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse.....	24
8.1	Hjemmel	24
8.2	Interesseavveining	24
8.2.1	Vurdering av virkninger av konsesjonsgitt trasé	25
8.2.2	Vurdering av alternative løsninger	25
8.2.3	Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gagn enn skade.....	25
8.3	Omfanget av ekspropriasjon	26
8.4	Forhåndstiltredelse.....	26
8.5	NVEs vurdering av søknad om samtykke til ekspropriasjon.....	26

2 Søknader

2.1 Søknaden

Figur 1: Omsøkte traséalternativer i søknaden og tilleggssøknaden

Holmen Kraft søkte den 30.11.2011 om konsesjon for å bygge en ca. 15 kilometer lang kraftledning fra omsøkte Holmen kraftverk til Kjønnergard transformatorstasjon. Kraftledningen berører Aurland kommune i Sogn og Fjordane og Voss kommune i Hordaland. Holmen Kraft har søkt om å bygge kraftledningen som jordkabel på en ca. 5 kilometer lang delstrekning fra Holmen Kraftverk til vestre ende av Stalheimstunnelen. Kabelen er planlagt i vegskulder i ny veg fra kraftverket frem til eksisterende kommunale vei som fører frem til E16. Videre føres kabelen i vegskulder på sørsiden av E16 og gjennom Sivletunnelen og Stalheimstunnelen. Holmen Kraft begrunner jordkabel på denne strekningen med at det bratte og ufremkommelige terrenget medfører at det er svært vanskelig å bygge en luftledning, samtidig som en luftledning i dette terrenget vil koste vesentlig mer å bygge enn i et lettere terreng. Videre vil en luftledning på delstrekningen gå innenfor Nærøyfjorden landskapsvernområde, som inngår i UNESCOs verdensarvområde. Samtidig mener Holmen Kraft at E16 ligger gunstig til for å legge jordkabel på strekningen fra kraftverket til vestre ende av Stalheim tunnelen. Voss Energi planlegger å fornye eksisterende 22 kV luftledning på samme strekning, og dersom Holmen Kraft bygger en 52 kV jordkabel vil Voss Energi legge 22 kV-ledningen som jordkabel i samme kabelgrøft. Dette åpner opp for sanering av deler av 22 kV-ledningen som i dag går gjennom landskapsvernområdet. Holmen Kraft opplyser videre at de uansett må bygge jordkabel inn til kraftstasjonen, da denne er planlagt i fjell og at kostnader til kabelendemast derfor må påregnes uansett valg av løsning.

Fra vestre ende av Stalheimstunnelen er kraftledningen planlagt som luftledning med 11–15 meter høye portalmaster i tre og glassisolatorer. Rydde- og byggeforbudsbeltet for luftledningen vil bli ca. 23,5 meter og ca. 5 meter for jordkabeltraseen. Mellom Stalheimstunnelen og nordvest for kryssing av Brandsetvegen er det søkt om to alternative traseer, omtalt som 1 og 2 i søknaden. Fra området ved kryssing av Brandsetvegen til Kjønnergard transformatorstasjon er det omsøkt tre traséalternativer, omtalt som A, B og C. Trasé A og B møtes ca. 500 meter sørøst for transformatorstasjonen og disse går derfra i felles trasé frem til transformatorstasjonen, omtalt som trasé I. Holmen Kraft prioriterer traséalternativ 2-B-I.

Figur 2: Omsøkt mastetype

I Holmen kraftverk søker Holmen Kraft konsesjon for å bygge og drive en transformator med ytelse 24 MVA og omsetning generatorspenning/52 kV. Det søkes også om konsesjon for to synkrongeneratorer med ytelse 24 MVA. Spenningen på generatorene er avhengig av leverandør og ikke bestemt, men antas å bli ca. 10 kV. Maksimal samlet effekt vil være ca. 22 MW. Anleggene vil bli bygget i kraftstasjonen inne i fjellet.

Holmen Kraft tar sikte på å oppnå frivillige avtaler med berørte grunneiere og rettighetshavere. For de tilfellene at frivillige avtaler med berørte grunneiere og rettighetshavere ikke oppnås, søkes det om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de elektriske anleggene, herunder rettigheter for all nødvendig ferdsel/transport. Det søkes samtidig som forhåndstiltredelse, slik at arbeidet med anleggene kan påbegynnes før eventuelt skjønn er avholdt.

2.2 Tilleggssøknad

Holmen Kraft søkte den 04.06.2012 om to nye traséalternativer for fremføring av 52 kV-ledningen. Alternativene kommer i tillegg til traseene som allerede er omsøkt. På strekningen fra Haugstølen til ca. 500 meter sør/vest for Kjønnergard transformatorstasjon er det søkt om et nytt traséalternativ D. Traseen er trukket lenger opp i terrenget på sørsiden av traséalternativ A. På de siste 500 meterne inn til Kjønnergard transformatorstasjon søker Holmen Kraft om et nytt alternativ II lenger sør/vest enn tidligere omsøkte alternativ I.

3 Lovverk og behandling

NVE behandler konsesjonssøknaden etter energiloven og søknad om ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslova. Tiltaket skal også avklares etter andre sektorlover, som plan- og bygningsloven, kulturminneloven og naturmangfoldloven. En nærmere omtale av lover og forskrifter finnes i vedlegg 1. Søknaden om anleggskonsesjon for de elektriske anleggene etter energiloven er behandlet samtidig som søknaden om å bygge vannkraftverket etter vassdragslovgivningen. Det har vært gjennomført felles høringsrunder, møter og befaring under behandling av søknadene.

Søknaden ble sendt på høring 21.12.2011 med høringsfrist 01.04.2012. Instanser som fikk søknaden på høring er vist i vedlegg 3. NVE arrangerte møte med Voss kommune den 01.03.2012. NVE arrangerte også et offentlig møte på Jordalen skole samme dag.

Den 14.06.2012 arrangerte NVE en befaring av kraftverket og deler av de omsøkte kraftledningstraseene. Alle som hadde kommet med høringsuttalelse til søknaden ble invitert med på befaringen.

I brev av 20.04.2012 ba NVE Holmen Kraft vurdere to nye traséalternativer/justeringer. NVE mottok tilleggssøknad fra Holmen Kraft den 08.06.2012. NVE sendte tilleggssøknaden på høring 08.06.2012 med frist for å komme med høringsuttalelse innen 23.07.2012.

4 Innkomne merknader

De innkomne merknadene til konsesjonssøknaden og tilleggssøknaden er sammenfattet i vedlegg 2 og hovedtrekkene gjengis her.

Fylkesmannen i Hordaland mener trasé alternativ 2-B er å foretrekke, men Fylkesmannen har heller ikke motforestillinger mot traséalternativ D. Voss kommune mener i sin uttalelse til søknaden at trasé 2-A har minst negative konsekvenser. Kommunen skriver høringsuttalelsen til tilleggssøknaden at de ikke har motforestillinger til trasé D-I. Grunneierne på Vasstrondi mener traséalternativ D vil være til minst ulempe og de mener dette traséalternativet bør få konsesjon. Hordaland fylkeskommune opplyser at det ut fra kjent informasjon er traséalternativ D som har minst konflikt med kjente, automatiske freda kulturminner.

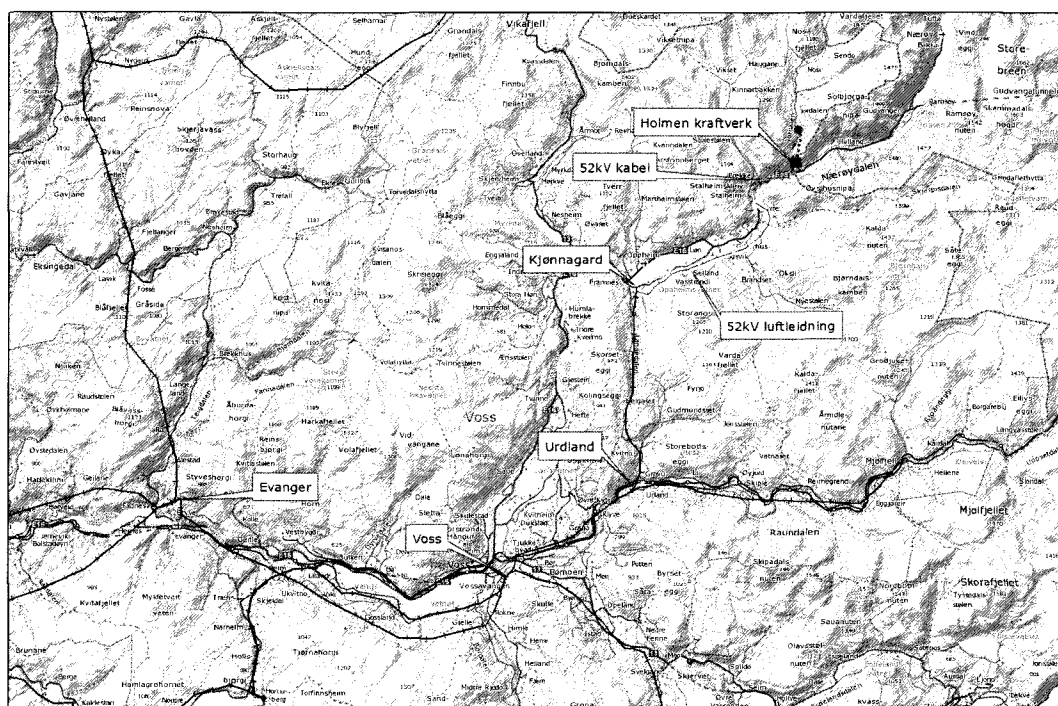
Grunneiere/hytteiere ved Kjønnagard har satt opp en prioritert liste for hvordan de krever at ledningen skal bygges. Først og fremst krever de at 22 kV-ledningen og 52 kV-ledningen bygges som jordkabler i felles grøft. Alternativt kan 22 kV-ledningen legges som jordkabel og 52 kV-ledningen bygges som luftledning i dagens 22 kV-trasé, eller de to kraftledningene kan bygges på felles masterekke. Traséalternativ C med parallellføring er deres 3. prioritet. Prioritet 4 er traséalternativ D, men med en justering av innføringen til Kjønnagard transformatorstasjon. Grunneierne/hytteierne ved Kjønnagard mener alternativ A og B er uakseptable.

5 Vurdering av konsesjonssøknaden

I dette kapittelet vil vi gjøre rede for NVEs vurderinger av de konsesjonssøkte anleggene og innkomne merknader.

5.1 Systemteknisk vurdering

Utbyggingen av Holmen kraftverk krever flere tiltak i det overliggende nettet for å transportere ut kraften. Kraftledningen fra Holmen Kraftverk skal tilknyttes regionalnettet til Voss Energi i Kjønnergard transformatorstasjon. NVE har tidligere gitt konsesjon til ombygging av kraftledningen Urdland–Kjønnergard med tilknyttede transformatorstasjoner til 132 kV (ref.: NVE 201107345). Denne ledningen er bygget for 132 kV, men har vært driftet på 22 kV. Kraftledningen skal inntil videre driftes med 52 kV spenning. Videre tilknytning til sentralnettet fra Urdland går via 52 kV-ledningen Urdland–Voss, som er delvis eid av EB Nett, med opptransformering til 132 kV i Voss transformatorstasjon. Videre tilknytning av Holmen kraftverk til sentralnettet vil skje gjennom 132 kV-ledningen Voss–Evanger, som eies av BKK Nett AS. I Evanger transformatorstasjon er det opptransformering til 300 kV.

Figur 1: Viser kraftledninger og transformatorstasjoner i området.

Deler av det overliggende nettet er allerede utnyttet opp mot sin maksimale overføringsevne i situasjoner med lite forbruk og høy lokal produksjon, og det er behov for å gjennomføre flere tiltak før ny produksjon kan mates inn i nettet:

- 300/132 kV-transformatoren i Evanger transformatorstasjon er fullastet og kapasiteten må økes. BKK Nett har fått konsesjon for en ny transformator som forventes satt i drift i 2014.
- 132/52 kV-transformatoren i Voss transformatorstasjon har ytelse 30 MVA og går fullastet i situasjoner med mye produksjon og lite forbruk. NVE har gitt konsesjon for oppgradering av 52 kV-ledningen Voss–Granvin til 132 kV, og det planlegges oppgradering av 52 kV-ledningen Dale–Fosse–Kaldestad–Hodnaberg–Voss til 132 kV. Ledningen eies av BKK Nett og Voss Energi, og mulig ferdigstilling av anlegget er anslått til 2015. Disse tiltakene vil avlaste transformatoren i Voss transformatorstasjon. Dersom dette ikke er tilstrekkelig for å

avlaste transformatoren, må det vurderes å skifte transformatoren eller alternativt øke spenningen til 132 kV på strekningen Urdland–Kjønnagard.

- Forbindelsen Urdland–Kjønnagard må oppgraderes fra 22 kV til 52 kV. Som nevnt ovenfor har NVE gitt Voss Energi konsesjon for oppgraderingen.

Det er utredet flere alternative løsninger for nettilknytningen av kraftverket, men basert på samfunnsøkonomiske kriterier er den konsesjonssøkte løsningen forutsatt å være den beste. Det er utredet et alternativ med 22 kV ledning. Innmatningen fra kraftverket er på 22 MW, noe som er helt på grensen for bruk av 22 kV spenningsnivå. Valg av 52 kV spenningsnivå begrunnes av følgende forhold:

- Overføring på 22 kV spenningsnivå vil gi svært høye tapskostnader.
- Det er et potensial for utbygging av mer produksjon som kan tilknyttes ledningen. Tinfos har søkt om konsesjon på Jordal kraftverk med en installert ytelse på 3,8 MW. Dette vil gjøre det svært vanskelig å basere seg på overføring med 22 kV spenning.
- Den høye innmatning av produksjon på enden av en lang 22 kV ledning vil kunne skape ustabilitet i nettet. Voss Energi ønsker bl.a. på bakgrunn av dette, ikke innmating i 22 kV-nettet da det kan skape forstyrrelser for øvrige kunder.
- Valg av høyere spenningsnivå (132 kV) vil bli betydelig dyrere, særlig på grunn av en innskutt 5 km lang jordkabel, og er ifølge Jøsok Prosjekt ikke lønnsomt.

På bakgrunn av forventet lastøkning i området er det på lang sikt planlagt en overgang til 132 kV på dagens 52 kV forbindelse Voss–Urdland–Kjønnagard. Det vil da være nødvendig å etablere transformering mellom 132 kV og 52 kV i Kjønnagard transformatorstasjon. I tillegg må ledningen mellom Urdland og Voss bygges om til 132 kV.

Etter NVEs vurdering er nettilknytningen av Holmen kraftverk grundig utredet, og flere alternative løsninger er vurdert. Som beskrevet ovenfor må det gjennomføres flere tiltak i overliggende nett før kraftverket kan tilknyttes nettet. NVE vurderer at de nødvendige tiltakene er under planlegging/bygging. Etter NVEs vurdering er den omsøkte løsningen med en ny 52 kV ledning til Kjønnagard transformatorstasjon den beste løsningen.

5.2 Jordkabel

5.2.1 Generelt om bruk av jordkabel

Flere av høringsinstansene krever at kraftledningen bygges som jordkabel fra utløpet av Stalheimtunnelen retning Bergen til Kjønnagard og/eller på en delstrekning inn til Kjønnagard transformatorstasjon. Kravet om jordkabel begrunnes blant annet med at de omsøkte luftledningsalternativene vil gi uakseptable virkninger for hyttene rundt Kjønnagard, lokalmiljøet og natur- og kulturmiljøet.

Jordkabel kan være et alternativ til luftledning når det planlegges nye kraftledninger. Stortinget har ved behandling av Meld. St. nr. 14 (2011-2012) (nettmeldingen) videreført forvaltningsstrategien for kabling som ble fastlagt gjennom behandling av Ot.prp. nr. 62 (2008-2009). Regjeringen har i nettmeldingen presisert kriteriene for vurdering av når det kan være aktuelt å fravike fra hovedregelen om at kraftledninger i regional- og sentralnettet skal bygges som luftledning. For kraftledninger med spenning mellom 22 kV og 132 kV kan jord- eller sjøkabel velges på begrensede delstrekninger i følgende tilfeller:

- der luftledning er teknisk vanskelig eller umulig, som f.eks. ved kryssing av sjø eller der den kommer nærmere bebyggelse enn tillatt etter gjeldene lover og forskrifter.
- der luftledning gir særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster.
- der kabling kan gi en vesentlig bedre total løsning alle hensyn tatt i betraktning, for eksempel der alternativet ville være en innskutt luftledning på en kortere strekning av et kabelanlegg, eller ved at kabling inn og ut av transformatorstasjoner kan avlaste av hensyn til bebyggelse og nærmiljø.
- der kabling av eksisterende regionalnett kan frigjøre traseer til ledninger på høyere spenningsnivå og dermed gi vesentlig reduksjon i negative virkninger av en større ledning, eller oppnå en vesentlig bedre trasé for den større ledningen.
- der kabling er finansiert av nyttehavere med det formål å frigjøre arealer til for eksempel boligområder eller næringsutvikling, samtidig som bruk av kabel for øvrig er akseptabelt ut fra andre hensyn.

Bakgrunnen for ovennevnte forvaltningsstrategi er i hovedsak at kabling er betydelig mer kostnadskrevende enn å bygge luftledning.

5.2.2 Vurdering av bruk av jordkabel

I fagrapporten "Nettilknytning av Holmen Kraftverk" har Holmen Kraft vurdert et alternativ med jordkabel på den resterende strekningen fra vestenden av Stalheimtunnelen til Kjønnagard transformatorstasjon. Den vurderte jordkabeltraseen fra tunnelen til transformatorstasjonen er ca. 9,7 kilometer lang. Det vil alltid være usikkerhet om anslag for investeringskostnader, og spesielt gjelder dette for jordkabler. Blant annet avhenger kostnaden av grunnforhold og kabelens lengde. Holmen Kraft anslår at kostnadene for jordkabel på hele strekningen vil være ca. 43 MNOK. De omsøkte alternativene med ca. 5 kilometer jordkabel og ca. 15 kilometer luftledning er kostnadsberegnet til ca. 31-32 MNOK. Det vurderte alternativet med jordkabel på hele strekningen er dermed ca. 12 MNOK dyrere enn de omsøkte alternativene med luftledning frem til Kjønnagard transformatorstasjon. Luftledning koster ca. 1,0 MNOK per kilometer, mens jordkabel er kostnadsberegnet til ca. 2,5 MNOK per kilometer. Jordkabel er altså anslått å være ca. 2,5 ganger dyrere enn luftledning.

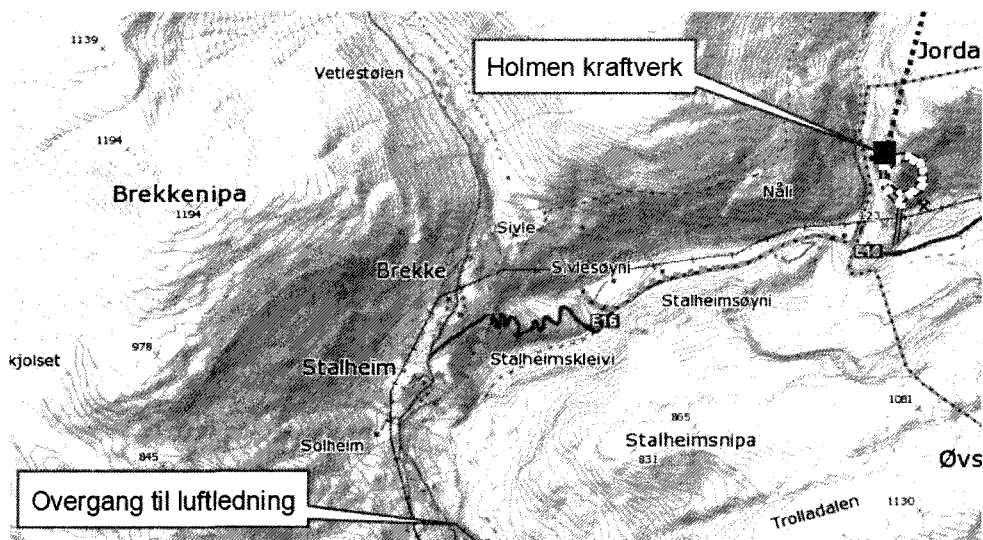
Basert på gjeldende forvaltningsstrategi finner ikke NVE grunnlag for å kreve at hele strekningen bygges som jordkabel. NVE viser i den sammenheng til Meld. St. nr. 14 (2011-2012) der det presiseres at det som hovedregel skal bygges luftledninger, men at jord- eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger. NVE kan ikke se at en luftledning på strekningen fra vestenden av Stalheimstunnelen til Kjønnagard transformatorstasjon vil berøre områder der kriteriene for valg av jordkabel vil gjøre seg gjeldende. Flere høringsinstanser peker på at område sør for Opphemsvatnet innehar spesielle kultur- og naturverdier. Etter NVEs vurdering vil det imidlertid likevel være mulig å finne en luftlednings trasé som vil ha moderate virkninger for disse verdiene.

Flere hytteiere ved Kjønnagard ønsker at det bygges jordkabel den siste strekningen inn til transformatorstasjonen. Høringsinstansene begrunner dette med at de omsøkte luftledningsalternativene I og II vil komme nært inn på hyttene og blant annet redusere utsikten fra noen av hytteeiendommene. Det er kun omsøkt alternativer med luftledning inn til Kjønnagard transformatorstasjon. Holmen Kraft opplyser i sin kommentar til høringsuttalelsene at avstanden fra traséalternativ I til nærmeste hytte er 70-75 meter og 60-65 meter ved alternativ II. NVE vurderer at de omsøkte kraftledningsalternativene I og II ved innføring til Kjønnagard transformatorstasjon er

planlagt med tilstrekkelig avstand til eksisterende hytter i området. Kraftledningen vil bli synlig fra enkelte hytter, men dette er etter NVEs vurdering ikke et av kriteriene som tilsier at jordkabel kan velges fremfor luftledning. NVE vurderer at det er omsøkt luftledningsalternativer som vil gi moderate virkninger for allmenne interesser (se vurderinger i kap. 5.3 og 5.4) og at ingen av kriteriene for å velge jordkabel framfor luftledning er oppfylt på strekningen inn til Kjønnagard transformatorstasjon.

5.2.3 Jordkabel på delstrekningen Holmen kraftverk - Stalheimstunnelen

Alle de omsøkte traséalternativene inneholder bruk av jordkabel på den ca. 5 kilometer lange strekningen fra Holmen kraftverk til utløpet av Stalheim tunnelen retning Bergen.

Figur 2: Omsøkt jordkabeltrasé på strekningen Holmen kraftverk – utløpet av Stalheimstunnelen

Etter NVEs vurdering blir bruk av jordkabel en totalvurdering av kostnader basert på gjeldende forvaltningsstrategi for miljø og estetikk ved bygging av kraftledninger gjennom Stortingets behandling av Meld. St. nr. 14 (2011-2012). Kriteriene for når kabel kan velges på dette spenningsnivået fremgår ovenfor. Holmen Kraft har søkt om å legge jordkabel mellom Holmen kraftverk og vestenden av Stalheimtunnelen. Jordkabelen er planlagt lagt i vegskulder langs E16 og er kostnadsberegnet til ca. 12,36 MNOK. Jordkabel på denne delstrekningen begrunnes i hovedsak med svært utfordrende terreng for å bygge en luftledning og for å unngå inngrep i Nærøyfjorden landskapsvernområde. Samtidig vil eksisterende 22 kV ledning kunne legges i samme grøft og dagens 22 kV gjennom landskapsvernområdet kan fjernes. Selv om eksisterende 22 kV kun i mindre grad berører landskapsvernområdet rett nord for Sivlefossen, vurderer NVE at det er positivt at luftledningen kan fjernes og bygges som jordkabel i samme kabelgrøft som 52 kV ledningen i vegskulder langs E16.

NVE vurderer at deler av terrenget ved Stalheimskleivene er svært bratt og ufremkommelig, noe som medfører at det er teknisk vanskelig å bygge en 52 kV luftledning, samtidig som eksisterende 22 kV luftledning går gjennom området og beslaglegger en av få mulige traseer. Området er en del av Nærøyfjorden landskapsområde som inngår i UNESCOs verdensarvliste. Ved Stalheim ligger Stalheim hotell og fossene Sivlefossen og Stalheimsfossen som er mye besøkt av turister. En eventuell ny 52 kV luftledning ville måtte gå gjennom dette området. Holmen kraft har ikke oppgitt kostnadsestimat for en eventuell luftledning på denne strekningen, men de opplyser at det krevende terrenget gjør at byggekostnaden vil være vesentlig høyere enn for en normal luftledning på dette spenningsnivået. Kostnadsdifferansen mellom jordkabel og luftledning blir av den grunn mindre enn

hva som er vanlig på dette spenningsnivået. Etter NVEs vurdering er bruk av jordkabel på delstrekningen mellom Holmen kraftverk og vestre ende av Stalheimstunnelen i tråd med unntakskriteriene i Meld. St. nr 14 (2011-2012). Vurderingen er i hovedsak knyttet til at etablering av en 52 kV luftledning er teknisk vanskelig og kostbart i det svært utfordrende terrenget. I tillegg til argumentene ovenfor vurderer NVE at kraftledningen er en produksjonsledning og at merkostnadene ved kabling derfor bæres av utbygger og ikke av forbrukerne. Etter NVEs vurdering tilsier dette at det kan anbefales bruk av jordkabel på den ca. 5 kilometer lange delstrekningen, uten at det er i strid med prinsippene i Meld. St. nr 14 (2011-2012).

Jordkabelen er planlagt gravd ned i vegskulder langs E16 og gjennom eksisterende vegtunneler på strekningen. Den planlagte jordkabelen vil etter NVEs vurdering ikke gi vesentlige virkninger for naturmangfold eller kulturminner.

5.3 Trasévurderinger generelt

I dette kapittelet vurderes forhold som gjelder generelt for flere sentrale miljøtema langs hele kraftledningen. For noen vurderingstema vil dette avsnittet være dekkende for NVEs vurderinger, mens for temaene, visuelle virkninger og naturmangfold, vil vi vurdere konkrete forhold under hver enkelt delstrekning i kapittel 5.4. Vurderingene i kapittel 5.3 og 5.4 gjelder kun luftledningen.

5.3.1 Visuelle virkninger

Luftledningen er omsøkt bygget med tremaster og ledningen vil bli ca. 11-15 meter høy, avhengig av terrenget ledningen bygges i. Ryddebeltet vil bli ca. 23,5 meter bredt, noe som tilsier at der ledningen går gjennom skog må det ryddes et 23,5 meter bredt belte for å sikre at trær ikke kommer inntil ledningen. Luftledningen er planlagt bygget gjennom åpne jordbruksområder og områder med skog. Omfanget av landskapspåvirkningen må vurderes i lys av hvor mange som ferdes i landskapet og hvor ofte. Områder der mennesker bor og ferdes daglig og mye brukte friluftsområder er eksempler på områder hvor de visuelle virkningene får mer omfattende konsekvenser enn mindre brukte områder. Det er viktig å understreke at opplevelsen av visuelle virkninger i stor grad vil være subjektiv. For noen mennesker vil en kraftledning oppleves sjenerende så lenge den er mulig å se, mens andre opplever andre landskapselementer som mer fremtredende og legger mindre merke til kraftledninger. Ofte oppleves denne typen inngrep som mindre iøynefallende etter noen år, når omgivelsene har vennet seg til det. I beskrivelsen av visuelle virkninger må det derfor skilles mellom synligheten av anlegget og opplevelsen av det som et landskapselement.

Noen av høringsinstansene har pekt på at området kraftledningen berører er mye brukt i reiselivssammenheng. Den planlagte kraftledningen vil gå i områder som brukes til reiselivsaktiviteter og flere områder har også potensial for ytterligere utvikling innenfor utmarksbasert reiseliv, noe som det også gis uttrykk for i noen høringsuttalelser. Ledningen vil imidlertid ikke komme i direkte arealmessig konflikt med viktige knutepunkt, utfartssteder osv, som brukes av reiselivet. Virkningen for reiselivet er dermed knyttet til om synet av en kraftledning i landskapet bidrar til å redusere turistenes bruk av området. I prosjektet "Integration von Freileitungen in die Natur (NANU)", Forschung im Verbund Schriftenreihe Band 34, 1998 ble det gjort "blindtester" i Østerrike, som konkluderer med at besøkende ikke lar seg påvirke spesielt negativt av kraftledninger nær naturattraksjoner som for eksempel fossefall. NVE mener det er lite sannsynlig at kraftledningen vil få stor betydning for reiselivsnæringen i området som helhet.

5.3.2 Kulturminner

Ingen av de omsøkte traséalternativene på strekningen vil gå i nærheten av registrerte automatisk freda kulturminner eller kulturmiljø. Nærmeste registrerte kulturminne ligger ved Giljarhus på nordsiden av E16, ca. 800 meter fra kraftledningstraseene. NVE kan ikke se at noen av de omsøkte traseene vil gi virkninger for kjente automatisk freda kulturminner eller kulturmiljø. Grunneierne ved Kjønnagard viser til at kraftledningen er planlagt i nærheten av et tråffjøs fra 1700-tallet og at dette har kulturminneverdier. Ingen av de omsøkte traseene vil etter NVEs vurdering komme i direkte konflikt med tråffjøset. Eventuelle negative virkninger for tråffjøset er etter NVEs vurdering av visuell karakter, og økt avstand mellom kraftledningen og tråffjøset vil redusere virkningene. Ved traséalternativ I er avstanden mellom tråffjøset og kraftledningen ca. 65 meter og 20 meter ved alternativ II.

Hordaland fylkeskommune krever at det gjennomføres undersøkelser etter § 9 i kulturminneloven før konsesjonsvedtak for trasé A, B og C. Hordaland fylkeskommune skriver i sin høringsuttalelse at traséalternativ D ut fra kjent informasjon har lavest konflikt med automatisk freda kulturminner, og fylkeskommunen mener det ikke er grunn til å kreve at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven skal være avklart før konsesjonsvedtak for denne traseen. NVE finner det ikke hensiktsmessig at undersøkelser etter § 9 i kulturminneloven gjennomføres før etter at det eventuelt er gitt konsesjon og endelig trasé og mastepunkter er bestemt. Årsaken til dette er blant annet at eventuelle større eller mindre traséjusteringer vil medføre endringer i utformingen av traseen, og dermed området som skal undersøkes for kulturminner. I denne type saker er det etablert praksis å gjennomføre § 9-undersøkelser etter at konsesjonsvedtak er fattet og anlegget er endelig prosjektert, slik at unødvendig tids- og ressursbruk unngås. NVE mener det ikke svekker hensynet til kulturminner at de lovpålagte undersøkelsene gjennomføres på et senere tidspunkt, men før anleggsarbeidet starter. NVE påpeker også at dersom det er direkte konflikt med et kulturminne, kan mastefester og til en viss grad ledningstraseen justeres i etterkant av konsesjon. NVE forutsetter eventuelt at Holmen Kraft forholder seg til kulturminnelovens bestemmelser og ber Holmen Kraft ta forhåndsregler før anleggsstart slik at inngrep i eventuelle kulturminner unngås. NVE forutsetter at Holmen Kraft eventuelt gjør planleggere og entreprenører oppmerksom på eventuelle kulturminner. Videre minner NVE om kulturminneloven § 8 om at arbeidet skal stanses og melding sendes dersom det kan virke inn på kulturminne som nevnt i kulturminneloven § 3.

5.3.3 Naturmangfold

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5 drøftes der det er aktuelt. Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Naturmangfoldloven § 8 krever at beslutninger som berører naturmangfold skal bygge på tilstrekkelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse, økologiske tilstand og effekten av påvirkninger. Dette kravet skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risikoen for at naturmangfoldet blir skadet. I konsesjonssøknaden har Holmen Kraft beskrevet naturmangfoldet i området basert på eksisterende registreringer og kunnskap. Kunnskapsgrunnlaget i denne saken er søknaden, fagrapporten "nettilknytning av Holmen Kraftverk", Naturbase og Artsdatabanken. NVE vurderer at kunnskapsgrunnlaget etter § 8 er oppfylt i denne saken.

Konsekvenser for naturmangfold ved bygging av kraftledninger vil i hovedsak handle om risiko for fuglekollisjoner og arealbeslag i områder og naturtyper med rik eller viktig vegetasjon. Det kan være

konsekvenser i både anleggs- og driftsfasen. I anleggsfasen vil aktivitet og terrenginngrep kunne forstyrre dyre- og fuglelivet og medføre at vilt og fugl trekker bort fra områdene hvor aktiviteten foregår.

5.3.4 Landbruk

De åpne jordbruksområdene i området brukes hovedsakelig til gras-/fôr-produksjon. Dalsidene er kledd med skog og danner et naturlig skille mot gårdsbrukene. Skogen består i hovedsak av blandingsskog barskog/lauvskog, men det forekommer også flere plantefelt med gran. Det drives noe skogbruk og flere av granfeltene begynner å bli hogstmodne. Traséalternativ 1 er planlagt i randsonen mellom dyrka mark og den skogkledde åssiden. Kraftledningen vil berøre noe skog og lite dyrkamark. Traséalternativ 2 berører noe skog med middels bonitet i åssiden vest for E16. Traséalternativet vil også berøre noe dyrka mark sør for E16, øst for Ljoselvi. Kraftledningen vil beslaglegge en ca. 23,5 meter bred korridor hvor det må hogges skog. Holmen Kraft opplyser at der ledningene går over daler og søkk kan ledningen spennes over trær, og det kan tillates at skogen vokser fritt så lenge det ikke er fare for at trærne vokser opp i kraftledningen. Når det gjelder dyrka mark vil Holmen Kraft søke å plassere master i randsonen mellom dyrka mark og skog, eller langs tilkomstveier i området. Eventuelle arealbeslag av dyrka mark vil være selve mastepunktet og eventuelt barduner. Driftsulempene med mastepunkter er hovedsakelig begrenset til problemer med jylling og ulemper knyttet til arbeid rundt mastepunktene. Etter NVEs vurdering vil ingen av de omsøkte traséalternativene på delstrekningen gi vesentlige negative virkninger for landbruk.

Traséalternativ A og B vil berøre en del skog. Grunneierne på Vasstrondi opplyser at de fleste har skog i åssiden over den dyrka marka. For å hente ut skogen vil det være mest aktuelt å benytte løypestreng/taubane i de bratte områdene hvor det ikke er skogsveier. Ifølge Holmen Kraft kan det bli begrensninger på å drive ut skogen på oversiden av kraftledningen, dersom det ikke er etablert skogsveier som gjør det mulig å drive ut skogen fra andre kanter. Ved skogsarbeid må det tas hensyn til kraftledningen, og i vanskelige og bratte områder kan det av sikkerhetsmessige årsaker bli forbudt med taubaner og lignende under kraftledningen. Bruk av løypestrenger som krysser ledningen skal avklares og godkjennes av ledningseier. NVE ser at traséalternativene A og B, som er planlagt i åssiden bak gårdsbebyggelsen, vil kunne gi begrensninger på skogsdriften i enkelte områder. Der kraftledningen føres gjennom flatere områder vil virkningene for skogsdriften i all hovedsak være knyttet til tap av skog i rydebeltet og eventuelle randskader.

Traséalternativ C vil berøre lite skog, men vil gå over områder med dyrka mark sør for Oppheimsvatnet. Holmen Kraft opplyser at de der det er teknisk mulig vil forsøke å plassere mastene i grensen mellom teigene eller ved veganlegg. Traséalternativ D ligger høyere i terrenget og vil berøre skog med dårligere bonitet enn traséalternativ A og B. Deler av traséalternativ D vil også gå gjennom områder med lite skog, myr og impediment. Traseen vil ikke berøre jordbruksområder. Totalt sett vurderes virkningene for landbruk ved traséalternativ D som små.

5.3.5 Elektromagnetiske felt

Traséalternativ 1 er planlagt med god avstand til bebyggelse. Avstanden fra kraftledningen til boligbebyggelsen ved Fyre og Flatland er over 100 meter. Traséalternativ 2 som følger E16 på deler av strekningen vil passere bebyggelse ved Brattland, Slænslii og der hvor ledningen krysser E16. Holmen Kraft opplyser at avstanden fra bebyggelsen til kraftledningen i disse områdene er mellom 40 og 60 meter. Traséalternativ C langs Oppheimsvatnet vil gå mellom vannet og bebyggelsen. Avstanden fra ledningen til bebyggelsen langs fylkesvegen vil variere mellom 50 og 150 meter.

I konsesjonssøknaden har Holmen Kraft beregnet gjennomsnittlig magnetfelt fra kraftledningen. Det er lagt til grunn en gjennomsnittlig strømstyrke på 96 A. Bergningene viser at utredningsnivået på 0,4 μT (mikro tesla) nås ca. 11,5 meter fra senter av kraftledningen. Med utredningsnivå menes at det skal utredes feltreduserende tiltak for boliger, skoler og barnehager som får magnetfeltnivå over 0,4 μT . NVE konstaterer at ingen boliger, skoler eller barnehager får elektromagnetiske felt over utredningsnivået, og NVE finner derfor ikke grunnlag for å vurdere tiltak som kan redusere magnetfelt fra kraftledningen. NVE vurderer at eventuelle ulemper knyttet til bebyggelse i denne saken gjelder visuelle virkninger. Visuelle virkninger av de omsøkte traseene er vurdert nedenfor.

5.3.6 Andre forhold

Flere av høringspartene tar opp kreosotimpregnering av mastestolper og avrenning til drikkevannsbrønner som en problemstilling. Komposittmaster nevnes som et mulig avbøtende tiltak. Holmen Kraft opplyser at det vil være mulig å benyttet komposittmaster, men at dette vil medføre økte byggekostnader. Ifølge Holmen Kraft er kreosot tyktflytende, slik at avrenning i hovedsak er begrenset til rundt selve stolpefoten. Holmen Kraft vil ikke plasser mastepunkter i direkte konflikt med elver/bekker og i tilsiget til disse. Faren for avrenning mot elver og bekker anses som liten og oversiktlig. NVE konstaterer at impregnering av kraftledningsstolper med kreosotforbindelser er et lovlig og godkjent tiltak. Det betyr at det i utgangspunktet ikke er noen restriksjoner på bruk av slike stolper av hensyn til virkninger for allmenne interesser. Det kan imidlertid tenkes noen spesielle situasjoner der man ikke kan utelukke mulig forurensning. Det er flere forhold som avgjør om dette kan anses å være et mulig problem, som avstand til drikkevannskilde, type omslutningsmasser rundt stolpene og drenering/filtreringsmuligheter i grunnen. Kraftledningen er ikke detaljprosjektert og masteplassering, og eventuelle konflikter med drikkevannsbrønner er forhold som kan omtales i en miljø-, transport- og anleggsplan.

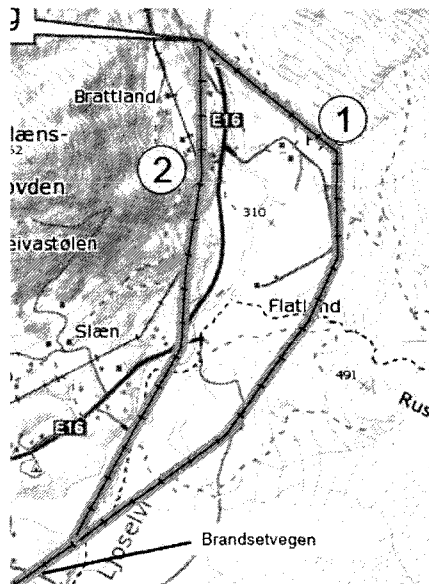
5.4 Vurdering av omsøkte traséalternativer – luftledning

I dette kapittelet vurderer NVE de omsøkte traséalternativene for luftledningen fra vestenden av Stalheimstunnelen til Kjønnagard transformatorstasjon. Omtalen av traseene er oppdelt i to hovedseksjoner.

- Fra utløpet av Stalheimstunnelen til øst for kryssing av Brandsetvegen
- Fra øst for kryssing av Brandsetvegen til Kjønnagard transformatorstasjon

5.4.1 Omsøkte traseer fra Stalheimstunnelen til kryssing av Brandsetvegen

Mellom det vestre utløpet av Stalheimstunnelen og nordøst for kryssing av Brandsetvegen er det omsøkt to traséalternativer. Traséalternativ 1 er ca. 3,7 kilometer langt og traséalternativ 2 er ca. 2,9 kilometer langt. Byggekostnadene for alternativ 1 er ca. 700 000 kr høyere enn for alternativ 2. Traséalternativ 1 er planlagt øst for E16 i områdene Fyra/Flatland. Traseen er omsøkt i åssiden bak bebyggelsen og like i bakkant av overgangen mellom dyrka mark og skog. Alternativ 2 går delvis parallelt med eksisterende 22 kV luftledning vest for europavegen. Alternativet krysser E16 og følger Ljoselvi frem til Brandsetvegen. Holmen Kraft prioriterer alternativ 2 foran alternativ 1 på delstrekningen.

Figur 3: Omsøkte traséalternativer Stalheimtunnelen – Brandsetvegen

Visuelle virkninger

Traséalternativ 1 vinkler østover etter overgangen til luftledning ved utløpet av Stalheimstunnelen og vil passere i bakkant av bebyggelsen på Fyre og Flatland. Kraftledningen er planlagt bygget i kantsonen mellom dyrka mark og skogen, hvor det forholdsvis flate terrenget møter den skogkledde åssiden. NVE vurderer at vegetasjonen bidrar til at det vil være mulig å skjule kraftledningen ganske godt i landskapet. Enkelte steder vil ledningen være synlig fra E16, men vegetasjonen og avstanden på 400–500 meter vil etter NVEs vurdering redusere synligheten av ledningen sett fra europavegen. Ved Fyre er det en del dyrka mark og lite høy vegetasjon mellom bebyggelsen og den planlagte kraftledningen, slik at deler av kraftledningen vil kunne bli synlig fra bebyggelsen i dette området. Ved Flatland er det en del skog bak bebyggelsen, og ledningen er planlagt bygget et lite stykke inn i skogen, noe som vil redusere synligheten fra bebyggelsen. Videre går traseen lavt i terrenget i skogkanten på østsiden av den dyrka marka og Ljoselvi, frem til den krysser elva og møter traséalternativ 2 like øst for Brandsetvegen.

Traséalternativ 2 er omsøkt i åssiden på vestsiden av E16. Kraftledningen er planlagt delvis parallelt med eksisterende 22 kV ledning tilhørende Voss Energi og vil gå i åssiden i bakkant av bebyggelsen langs vegen. På strekningen etter Stalheimstunnelen vil ledningen etter NVEs vurdering bli lite synlig fra vegen på grunn av vegetasjonen og høydeforskjellen mellom vegen og kraftledningen. Traséalternativ 2 vil krysse E16 og Ljoselvi ca. 600 meter øst for bebyggelsen ved Slæen, og kraftledningen vil bli synlig fra vegen og bebyggelsen nord for E16 i dette området. Ledningen vil krysse Ljoselvi på nytt før den følger elva frem til punktet hvor traséalternativene møtes øst for Brandsetvegen. Fra punktet der kraftledningen krysser E16 vil vegen ligge høyere enn kraftledningen, samtidig som ledningen i dette området går over dyrka mark med lite høy vegetasjon. Ledningen vil kunne bli synlig fra vegen på en kort strekning i dette området. Rett nord for punktet der trasé 1 og 2 møtes ligger det en campingplass. Begge alternativene vil i dette området gå i nærheten av Ljoselvi, men traséalternativ 2 ligger på østsiden av elva og vil komme nærmest campingplassen. Den minste avstanden mellom campingplassen og kraftledningen er ca. 350 meter. Det er noe skog mellom campingplassen og den omsøkte traseen, noe som etter NVEs vurdering vil redusere synligheten av ledningen. NVE vurderer at begge kraftledningsalternativene vil gi små visuelle virkninger for campingplassen.

Naturmangfold

Ingen av de omsøkte traseene på delstrekningen kommer i konflikt med områder vernet etter naturmangfoldloven, plan- og bygningsloven. Nærøydalselvi u/Jordlaselvi er et verna vassdrag etter verneplan for vassdrag. Vassdraget ble vernet i 2005, og vernegrunnlaget er urørthet og kystnær beliggenhet som drenerer til Nærøyfjorden. Traséalternativ 2 vil krysse Ljoselvi, som er en del av det verna vassdraget, på to steder sør for E16 ved Slæn. Alternativ 1 krysser Ljoselvi en gang noe lenger sør i det samme område. Etter NVEs vurdering kan kryssing av elva skje uten at selve vannstrengen berøres, og NVE kan ikke se at de biologiske verdiene knyttet til selve vannstrengen vil bli vesentlig påvirket. Det er viktig at man er oppmerksom på denne problemstillingen under anleggsarbeidet og at anlegget utføres så skånsomt som mulig. NVE er av den oppfatning av at det i hovedsak er de visuelle verdiene knyttet til vassdragsvernet som vil bli påvirket av den nye kraftledningen. Kraftledningen vil krysse vassdraget rett sør for E16 og en campingplass, og etter NVEs vurdering vil ikke kraftledningen påvirke vernegrunnlaget i vesentlig grad.

Sør for Flatland er det registrert en svært viktig naturtypelokalitet med gammel lauvskog med flere rødlista arter, herunder lavarten rotnål (NT-nær truet). Området ligger ca. 200 meter fra traséalternativ 1, og vil etter NVEs vurdering ikke bli berørt av kraftledningen. Det er registrert flere rødlista fuglearter i dalen mellom Oppheimsvatnet og Stalheimtunnelen, men det er knyttet usikkerhet til når observasjonene er gjort og hvor i terrenget artene er observert. Ingen av de registrerte observasjonene er nærmere enn 100 meter fra traséalternativ 1. I åssiden øst for Velte, mellom Fyre og Flatland, er det registrert stær (NT-nær truet), bergirisk (NT-nær truet), vipe (NT-nær truet), storspove (NT-nær truet) og sanglerke (NT-nært truet). Sør for Vinelvfossen er det registrert vaktel (NT-nært truet). Med unntak av registreringen av vaktel er observasjonene av fugleartene gjort oppe i åssiden. Traséalternativ 1 er planlagt bygget der hvor terrenget blir brattere i overgangen mellom dyrka mark og skog. Det er registrert en hekkeplass for hønehauk (NT-nær truet) ca. 1 kilometer fra traséalternativ 1. Hogst ved hekkelokaliteter antas å være den største trusselen for hønehauk på landsbasis, men arten kan også være utsatt for kollisjon med kraftledninger. NVE konstaterer at det er forholdsvis lang avstand mellom den registrerte hekkelokaliteten og kraftledningen, og etter NVEs vurdering vil ikke kraftledningen gi vesentlige negative virkninger for den registrerte hekkelokaliteten. Traséalternativ 2 er planlagt øst for E16, og det er ikke registrert rødlista arter i dette området.

Oppsummering av trasévurderinger fra Stalheimtunnelen til kryssing av Brandsetvegen

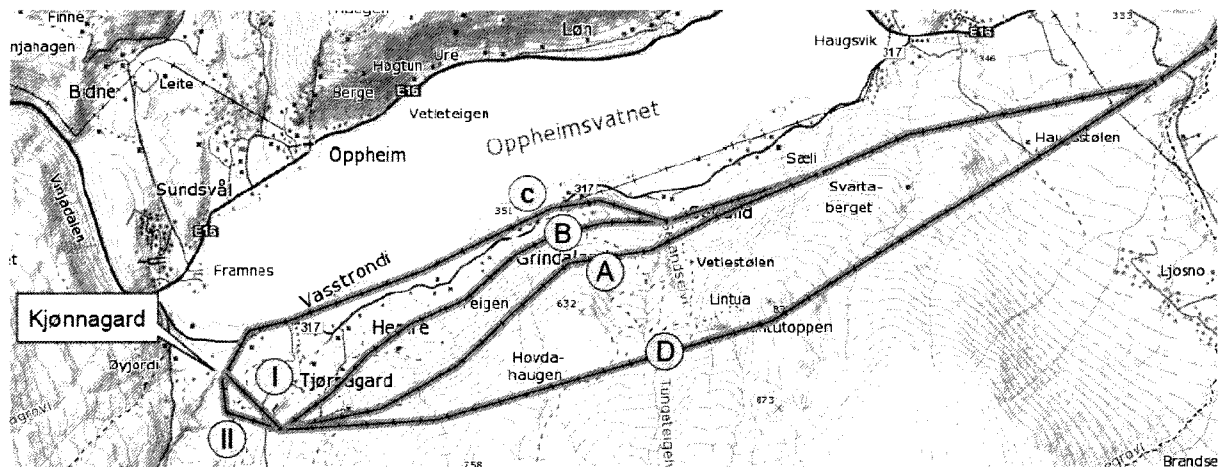
Etter NVEs vurdering vil traséalternativ 1 bli synlig fra bebyggelsen ved Fyre, men den vil bli lite synlig fra E16. I åssiden øst for Fyre og Flatland er det registrert flere rødlista fuglearter. Ingen av observasjonene er registrert nærmere enn 100 meter fra kraftledningstraseen. Traséalternativ 2 er planlagt på vestsiden av E16 mellom eksisterende 22 kV kraftledning og vegen. Kraftledningen vil krysse E16 og Ljoselvi to ganger før Brandsetvegen. NVE vurderer at kraftledningen vil bli synlig fra bebyggelsen ved Brattland, Slænslii og der ledningen krysser E16. Det er ikke registrert rødlista arter langs dette traséalternativet.

NVE mener alternativ 1 vil gi marginalt mindre visuelle virkninger enn traséalternativ 2, samtidig som alternativ 2 er noe bedre enn alternativ 1 når det gjelder virkninger for naturmangfold. Etter NVEs vurdering er alternativene tilnærmet likeverdige når det gjelder virkninger for allmenne interesser. NVE har ikke mottatt noen høringsuttalelser fra grunneiere i området, men konstaterer at både Voss kommune og Fylkesmannen i Hordaland ønsker traséalternativ 2, samtidig som Holmen Kraft prioriterer dette alternativet. Traséalternativ 2 er ca. 800 meter kortere enn traséalternativ 1 og har av den grunn noe lavere byggekostnad og beslaglegger mindre areal enn alternativet. Traseen går i tillegg delvis parallelt med eksisterende kraftledning og i samme område som E16 og innebærer derfor at

tekniske inngrep i større grad samles. NVE mener at traséalternativ 2 vil gi minst negative virkninger på delstrekningen og at virkningene er relativt beskjedne.

5.4.2 Omsøkte traseer fra kryssing av Brandsetvegen til Kjønnagard transformatorstasjon

Mellom Brandsetvegen og Kjønnagard transformatorstasjon er det omsøkt fire ulike hovedalternativer, omtalt som traséalternativ A, B, C og D. I tillegg er det for alternativ A, B og D omsøkt to ulike alternativer for innføring til transformatorstasjonen på Kjønnagard, omtalt som I og II. Holmen Kraft har prioritert de omsøkte traseene i følgende rekkefølge; B, D, A og C. Videre prioriteres traséalternativ I foran alternativ II på den siste strekningen inn til Kjønnagard transformatorstasjon.

Figur 4: Viser omsøkte traséalternativer på strekningen Brandsetvegen – Kjønnagard.

Lengden på de ulike traséalternativene er:

A – ca. 6,9 km

B – ca. 6,6 km

C – ca. 6,5

D – ca. 7 km

Alle de oppgitte trasélengdene gjelder for valg av alternativ I inn til Kjønnagard transformatorstasjon. Ved valg av alternativ II vil traséalternativ A, B og D bli ca. 100 meter lengre.

Traséalternativ A, B og C går i samme trasé frem til Kamben hvor trasé A fortsetter forholdsvis høyt i terrenget, mens trasé B og C vinkler lavere i terrenget lenger ned mot Oppheimsvatnet og fylkesveg 317. Traséalternativ A er planlagt høyt i åssiden bak bebyggelsen langs fylkesvegen og Oppheimsvatnet frem til sør for Storhaugen, hvor traséalternativ A, B og D samler seg. Traséalternativ B er planlagt i overgangen mellom dyrka mark/skog og delvis i knekken langs fjellet som danner en naturlig grense for hva som kan nyttes som jordbruksareal. Alternativ C er planlagt på dyrka mark ned mot Oppheimsvatnet. Traséalternativet krysser fylkesvegen øst for Grindal og fortsetter på nordsiden av Voss Energi sin 22 kV ledning mot Kjønnagard. Ved Kjønnagard vinkler traseen nordover frem til transformatorstasjonen.

Traséalternativ D går høyere i terrenget enn alternativ A, og etter kryssing av Brandsetvegen vinkler trasé D sørvestover mot Haugstølen. Alternativ D er planlagt sør for Haugstølen, Lintua og Hovdehaugen frem til punktet der trasé A, B og D samler seg sør for Storhaugen.

Fra punktet der trasé A, B og D samler seg vil omsøkte alternativ I gå i en rett linje frem til Kjønnagard transformatorstasjon, mens alternativ II vinkler nordvestover til den treffer Tverrelva og følger denne frem til transformatorstasjonen.

Holmen Kraft opplyser at byggekostnadene for traséalternativ A og D er ca. 10,75 MNOK, mens alternativ B er ca. 150 000 kr billigere. Alternativ C har lavest byggekostnad, og er ca. 850 000 kr billigere enn alternativ A/D.

Visuelle virkninger

Traséalternativ A, B og C er planlagt i samme trasé fra Brandsetvegen og frem til Kamben, øst for Selland. Etter kryssing av Brandsetvegen vil ledningen gå over et relativt flatt område frem til nord for Haugstølen, hvor traseen stiger oppover åssiden. Over det flate partiet vil kraftledningen gå delvis over åpne områder og delvis gjennom arealer med skog. Vegetasjonen i området bidrar til å redusere synligheten av ledningen og etter NVEs vurdering vil ledningen kun i liten grad bli synlig fra E16. Nordvest for Haugstølen vil traseen stige i terrenget og den er planlagt ganske høyt i terrenget langs åssiden frem til området ved Selland. NVE vurderer at ledningen vil få god bakgrunnsdekning, og at ryddebeltet vil være det mest synlige inngrepet i den skogkledde åssiden. Ved Kvasshaug i nordøstre enden av Oppheimsvatnet er det etablert et hytteområde. Fritidsboligene har utsikt mot Oppheimsvatnet, og NVE vurderer at en kraftledning i åssiden i bakkant av hyttefeltet ikke vil gi vesentlige visuelle virkninger for hyttefeltet.

Traséalternativ A

Traséalternativ A fortsetter å stige i terrenget ved kryssing av Sellandselvi og fortsetter høyt i terrenget til punktet der traséalternativ A, B og D møtes ved Storhaugen, ca. 500 meter sørøst for Kjønnagard transformatorstasjon. Grunneierne på Kjønnagard representert ved advokatfirmaet Bjerkenes Wahl-Larsen trekker frem at områdene rundt Oppheimsvatnet er en del av et gammelt kulturmiljø og at synligheten av ledningen også må vurderes fra nordsiden av vannet. Grunneierne ved Oppheimsvatnet mener traséalternativ A og B vil bli synlig fra E16 på nordsiden av Oppheimsvatnet og at dette vil virke ødeleggende på synsinntrykket av landskapet. På nordsiden av Oppheimsvatnet går E16 langs vannet, samtidig som det er noe spredt bebyggelse langs veien. Ved Oppheim ligger Oppheim Hotell som har utsikt mot Oppheimsvatnet og åssiden på sørsiden av vannet der ledningen er planlagt. NVE vurderer at selve ledningskomponentene vil bli lite synlig fra nordsiden av Oppheimsvatnet på grunn av vegetasjonen på nedsiden av ledningen og avstanden på 1–1.5 km. På oversiden av ledningen vil det være nødvendig å hogge en del vegetasjon, og NVE vurderer at ryddebeltet vil bli synlig i den forholdsvis bratte skogkledde åssiden. Til tross for avstanden vil ryddebeltet bli synlig fra nordsiden av Oppheimsvatnet, men synligheten vil være avhengig av årstidene og værforholdene.

Traséalternativ B

Traséalternativ B følger overgangen mellom dyrka mark og skog delvis i knekken der terrenget blir brattere. Vurderingen av synlighet fra nordsiden av Oppheimsvatnet ovenfor gjelder også for traséalternativ B, men på grunn av at traséalternativ B er planlagt lavere i terrenget, vil ryddebeltet etter NVEs vurdering bli mindre synlig i landskapet enn ved traséalternativ A. På sørsiden av Oppheimsvatnet er det spredt bebyggelse langs fylkesvei 317 og både traséalternativ A og B er i all hovedsak planlagt i bakkant av bebyggelsen. Boligene og gårdene har utsikt nordover ut mot Oppheimsvatnet og etter NVEs vurdering vil en kraftledning i åssiden bak bebyggelsen gi små visuelle virkninger. Ved Selland er det regulert et hyttefelt, men det er foreløpig ikke bygget noen hytter. Kraftledningstraseene er omsøkt i åssiden bak det planlagte hyttefeltet. Byggmester Nummedal er i sin høringsuttalelse bekymret for at de planlagte kraftledningene vil få negative konsekvenser for salg av hytter i hyttefeltet. Ledningstraseene er planlagt i bakkant av arealet som er regulert til hyttefelt. Ved traséalternativ C og B vil den minste avstanden fra det regulerte arealet til ledningen bli under 50

meter, mens avstanden vil være noe større ved alternativ A. Terrenget er forholdsvis bratt i området, noe som vil øke den reelle avstanden. I tillegg er åssiden kledd med skog, noe som vil redusere synligheten av ledningene.

Ved Kjønnagard ligger et eldre hyttefelt, og både traséalternativ A og B vil passere i bakkant av fritidsboligene. Alternativ B er planlagt ca. 100 meter (+ høydeforskjell) fra den nærmeste fritidsboligen. Ved alternativ A vil avstanden være ca. 200 meter (+høydeforskjell).

Traséalternativ C

Traséalternativ C går over de åpne jordbruksarealene langs Oppheimsvatnet delvis nord for fylkesveg 317. Fra Grindaland til ca. 300 meter nord for Kjønnagard transformatorstasjon er 52 kV-ledningen planlagt bygget parallelt med eksisterende 22 kV ledning tilhørende Voss Energi. Etter NVEs vurdering vil kraftledningen bli godt synlig for bebyggelsen langs fylkesvei 317. Bebyggelsen har utsikt nordover mot Oppheimsvatnet og ved traséalternativ C vil kraftledningen bli bygget mellom vannet og bebyggelsen. Avstanden fra ledningen til bebyggelsen langs veien vil variere mellom 50 og 150 meter. Traséalternativet vil berøre jordbruksarealer, og det er av den grunn lite høy vegetasjon som vil skjule ledningen i området. På den annen side vil dette redusere behovet for rydding av skog. Ved alternativ C vil behovet for å rydde skog være begrenset, noe som gjør at ledningen i liten grad vil bli synlig nordsiden av Oppheimsvatnet, da det på denne avstanden i hovedsak er ryddebeltet som er synlig.

Traséalternativ D

Traséalternativ D er planlagt høyt i terrenget, og vesentlig høyere enn alternativ A. Traséalternativ D passerer sør for Haugstølen, og NVE vurderer at ledningen vil kunne bli synlig fra stølen. NVE er enig i vurderingen fra Holmen Kraft av at selv om ledningen vil gå gjennom områder med lavere vegetasjon, vil ryddebeltet kunne bli synlig fra enkelte områder. Traseen vil gå gjennom områder der terrenget flater litt ut forbi Lintua og Hovdahaugen, før terrenget igjen stiger oppover til toppene Eggjane og Storanosi. Etter NVEs vurdering vil ledningen i liten grad bli synlig fra områdene rundt Oppheimsvatnet.

Når det gjelder friluftsliv er det anlagt noen stier som går fra områdene nede ved fylkesvegen og opp på fjellet. Noen av disse stiene vil krysse kraftledningen etter traséalternativ A, B og D. NVE vurderer at ledningen ikke vil være til hinder for friluftaktiviteter, og i liten grad påvirke opplevelsen nær traseen. På grunn av vegetasjon, bratt terreng og at stiene i stor grad krysser rett over den planlagte traseen, anser NVE at ledningen ikke vil gi vesentlige negative virkninger for friluftslivet.

Flere hytteiere ved Kjønnagard mener kraftledningen vil komme for nær hyttene og at en kraftledning vil virke skjemmende for hytteområdet. Hytteeierne er spesielt negative til alternativ B. Etter NVEs vurdering er 52 kV-kraftledningen planlagt med akseptabel avstand til eksisterende hytter. Traséalternativene A, B og D er planlagt i åssiden i bakkant av hyttene. Ved traséalternativ B vil minste avstand mellom hytte og kraftledning være over 100 meter pluss høydeforskjellen, og for traséalternativ A og D vil avstanden være større.

For traséalternativene A, B og D er det omsøkt to alternativer de siste 500–600 meterne inn til Kjønnagard transformatorstasjon, omtalt som alternativ I og II. Alternativ I vil følge et søkk i terrenget, og dermed ligge bedre skjult av terrenget og bli mindre synlig. Åssiden er skogkledd og ryddebeltet vil derfor kunne bli synlig. Samtidig vil vegetasjonen langs traseen redusere nærvirkningene av ledningen. Traséalternativ I vil kunne bli synlig fra en hytte nordøst for ledningen ved Storhaugen og to hytter sørvest for ledningen, men NVE vurderer at skogen i området vil redusere synligheten av ledningen fra fritidsboligene. Avstanden til nærmeste hytte sørvest for ledningen er 70–75 meter, mens avstanden fra hytten ved Storhaugen er 90–95 meter. Traséalternativ II vil gå

nordvestover til den treffer Tverrelva, for så å følge denne frem til transformatorstasjonen. Holmen Kraft mener traséalternativ II er noe mer synlig enn alternativ I. NVE støtter denne vurderingen, og tilføyer at ryddebeltet vil kunne bli noe mer synlig enn ved alternativ I. Alternativ II vil være synlig fra hyttene øst for Tverrelva. Avstanden til disse hyttene vil være hhv. 60-65 meter og 40-45 meter. Per Loven opplyser at de har en ubebyggt hyttetomt som vil komme nær kraftledningen ved traséalternativ II. NVE konstaterer at avstanden fra eiendomsgrensen til trasé II er ca. 5-10 meter.

Naturmangfold

Ingen av de omsøkte traséalternativene fra Brandsetvegen til Kjønnagard transformatorstasjon vil berøre verneområder eller viktige naturtyper. Det er heller ikke registrert rødlista arter på strekningen. Alle alternativene vil gå gjennom beitemråder for elg og rådyr. Alternativ A og B vil også berøre et beiteområde for hjort. NVE vurderer at behovet for å rydde skog ikke vil være så omfattende at det vil ha betydning for viltets behov for skjul eller næringstilgang. Selve anleggsarbeidet vil imidlertid kunne virke forstyrrende på dyrelivet i perioden dette foregår. Når det gjelder virkninger for fugl kan ikke NVE se at det vesentlig forskjell mellom de omsøkte alternativene og etter NVEs vurdering vil kraftledningen ha små virkninger for fugl.

May Lin Bjørnethun ved Kjønnagard påpeker i sin høringsuttalelse at det er flere sjeldne flaggermus som har tilholdssted i området ved elveleiet der traséalternativ II er planlagt. Blant annet er den rødlista arten skjeggflaggermus (DD-datamangel) observert her. Utbredelsen av skjeggflaggermus er usikker og det finnes ikke datagrunnlag til å kunne si noe om hvor truet arten er. Etter NVEs erfaring påvirkes ikke flaggermus i vesentlig grad av at det etableres en kraftledning. Bjørnethun hevder videre at det er observert bl.a. perleugle, haukugle og spurveugle i området. Ingen av disse uglene er på rødlista. NVE mener det alltid vil være en fare for at fugler kan kollidere med kraftledninger, men vurderer kollisjonsfaren for de nevnte uglene som relativt liten for den omsøkte ledningen. Etter NVEs vurdering er elektrokusjon av ugler ikke en problemstilling for en kraftledning av denne størrelsen.

Alternativ A, B og C vil redusere INON sone 2 med ca. 0,06 km². Traséalternativ D vil redusere INON sone 2 med ca. 0,66 km². Fylkesmannen i Hordaland mener alternativ B er å foretrekke fremfor alternativ D, fordi reduksjonen av INON er mindre ved dette alternativet, men Fylkesmannen understreker at de heller ikke motsetter seg alternativ D. NVE registrerer at alle de omsøkte alternativene vil redusere tap av inngrepsfri natur og at tapet av INON er størst ved traséalternativ D. NVE vurderer likevel at tap av INON er moderat for alle de omsøkte alternativene, og at dette ikke vil være en avgjørende faktor for valg av traséalternativ i denne saken.

Andre forhold

Traséalternativ D og delvis traséalternativ A ligger utenfor utløsningsområde for snøskred, mens traséalternativ B og C delvis går gjennom områder som kan nås av snøskred. Holmen Kraft vurderer at risikoen for snøskred og seinsprang på strekningen er minimal. I denne sammenheng vises det til at det kun er registrert ett snøskredtilfelle fra år 1825 i området. NVE kan ikke se at noen av de omsøkte traséalternativene er særlig skredutsatt.

Oppsummering av trasévurderinger på strekningen

Det er omsøkt fire hovedtraseer på strekningen fra Brandsetvegen til Kjønnagard transformatorstasjon, omtalt som A, B, C og D. I tillegg er det for traséalternativene A, B og D omsøkt to alternative traseer for innføring til transformatorstasjonen, omtalt som I og II. NVE vurderer at ryddebeltet til kraftledningen i den skogkledde åssiden vil bli synlig fra nordsiden av Oppheimsvatnet ved traséalternativ A og B. Traséalternativ C vil være godt synlig for bebyggelsen på sørsiden av Oppheimsvatnet, da ledningen vil bli etablert på dyrka mark mellom vannet og bebyggelsen.

Traséalternativ D er planlagt høyt i terrenget og vil i liten grad bli synlig fra områdene rundt Oppheimsvannet. Ingen av de omsøkte kraftledningstraseene vil berøre automatisk freda kulturminner eller kulturmiljø. Traséalternativene vil gi små virkninger for naturmangfold. Når det gjelder virkninger for landbruk vil alternativ C berøre dyrka mark, mens alternativ A og B vil berøre noe drivverdig skog. Alternativ D vil i liten grad berøre landbruksinteresser. NVE vurderer at alle de omsøkte traseene har god avstand til bebyggelse. Av de omsøkte alternativene er det alternativ C og II som er planlagt nærmest bebyggelse på strekningen. Etter NVEs vurdering vil traséalternativ D og I gi minst virkninger for allmenne interesser, og virkningene vurderes som moderate.

5.5 Vurdering av elektriske anlegg i Holmen kraftverk

I Holmen kraftverk søker Holmen Kraft konsesjon for å bygge og drive en transformator med ytelse 24 MVA og omsetning generatorspenning/52 kV. Det søkes også om konsesjon for to synkrongeneratorer med ytelse 24 MVA. Spenningen på generatorene er leverandøravhengig og ikke bestemt, men antas å bli ca. 10 kV. Maksimal samlet effekt vil være ca. 22 MW. Anleggene vil bli bygget i kraftstasjonen inne i fjellet og vil ikke bli synlige for allmennheten. Etter NVEs vurdering vil ikke de elektriske anleggene i Holmen kraftverk gi virkninger for allmenne interesser.

5.6 Vurdering av samlet belastning på naturmangfoldet

Etter naturmangfoldloven § 10 skal påvirkningen av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastningen det er eller vil bli utsatt for. Det er byggingen av Holmen kraftverk som utløser behovet for en ny kraftledning, og den samlede belastningen kraftverket og kraftledningen vil ha på naturmangfoldet må vurderes. NVE kjenner til planer om et småkraftverk i Jordalen, men NVE har foreløpig ikke mottatt en endelig konsesjonssøknad for prosjektet. NVE har tidligere behandlet Giljarhus småkraftverk som er planlagt på nordsiden av E16 ved Giljarhus øst for Oppheimsvannet. NVE ga avslag på søknaden og saken ligger til endelig avgjørelse i Olje- og energidepartementet. NVE kan ikke se at det er planlagt andre vannkraftutbygginger i Nærøydalen eller i området rundt Oppheimsvannet. NVE har tidligere gitt konsesjon til å utvide Kjønnagard transformatorstasjon (ref.; NVE 201107345-15). Ved Selland er det regulert et hyttefelt, men det er foreløpig ikke bygget noen hytter. NVE kjenner ikke til at det er planlagt andre store utbyggingsprosjekter som vil kunne ha påvirkning på samlet belastning på naturmangfoldet i området.

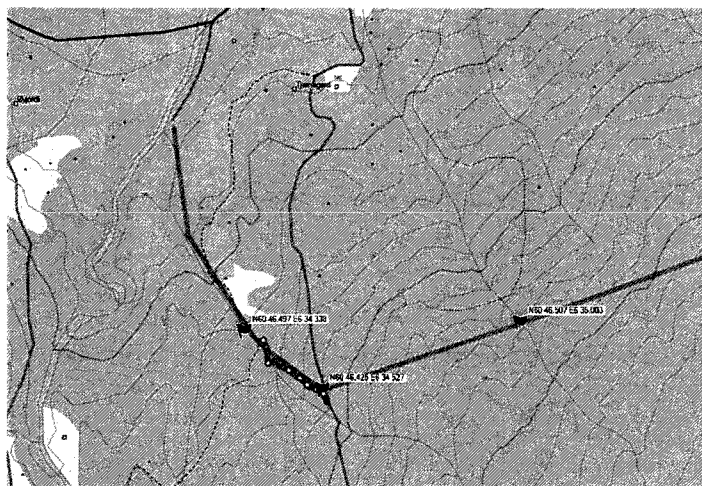
Med hensyn til forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 innebærer kraftverket forskjellige påvirkningsfaktorer enn kraftledningen som i det vesentlige vil ha virkninger for helt ulike arter og funksjoner i økosystemet. Kraftverk påvirker i hovedsak flora og fauna tilknyttet i umiddelbar nærhet av vannstrengen som berøres. NVE mener på bakgrunn av dette at det nye vannkraftverket ikke direkte vil forsterke virkningen av kraftledningen og at det dermed ikke oppstår sumvirkninger av disse to tiltakene. Kraftledningen er planlagt parallelt med eksisterende 22 kV ledning og E16 på deler av strekningen, og sumvirkningen av disse inngrepene vil måtte sees som en samlet belastning på økosystemet. Når det gjelder naturmangfold begrenser i hovedsak en kraftledning seg til å kunne ha påvirkning på fugl og til en viss grad flora der mastepunktene plasseres. Etter NVEs vurdering vil en ny 52 kV kraftledning fra Holmen kraftverk til Kjønnagard transformatorstasjon gi små virkninger for naturmangfold. NVE kan ikke se at den omsøkte kraftledningen vil gi vesentlig økt samlet belastning på naturmangfoldet i området, jf. naturmangfoldloven §10.

NVE har i det ovenstående redegjort for samlet belastning på økosystemet både knyttet til Holmen kraftverk, kraftledningen Holmen kraftverk-Kjønnagard og andre mulige energiltak som kan påvirke økosystemet. Vi legger til grunn at kravene til vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er oppfylt.

5.7 Vurdering av ikke-omsøkte traséalternativer

NVE har mottatt flere høringsuttalelser med ønsker om mindre justeringer av kraftledningstraseen. Holmen Kraft har kommentert de alternative løsningene i sine kommentarer til innkomne høringsuttalelser i brev av 18.05.2012 og 30.10.2012.

Grunneier Rolf Rekdal og flere av hytteeierne ved Kjønnagard ønsker at alternativ II justeres noe lenger mot sørvest, for så å følge Tverrelvi frem til transformatorstasjonen. Holmen Kraft opplyser at et slikt alternativ ville medført noe økte kostnader på grunn av noe lengre trasé og behov for en vinkelmast. Et slikt traséalternativ vil ifølge tiltakshaver være teknisk mulig, men ledningen kan ikke ligge like lavt i terrenget som Tverrelvi, da det vil være for trangt nede i dalen/juvel. I tillegg vil det være økt risiko for at mastene vil bli utsatt for flom. Alternativet medfører videre at det må hugges noe skog langs elva. NVE kan ikke se at et justert alternativ lenger sørvest mot Tverrelvi har vesentlige fordeler sammenlignet med de omsøkte alternativene. NVE vurderer at avstanden til en hytte vil kunne øke noe med et justert alternativ sammenlignet med alternativ II, men på den annen side vil et slikt alternativ kunne berøre nye grunneiere/hytteiere. NVE er av den oppfatning av at nye traséalternativer og traséjusteringer må gi fordeler sammenlignet med opprinnelige omsøkte alternativer for at de skal være aktuelle. NVE mener omsøkte traséalternativer er bedre enn et mulig justert alternativ II.

Figur 5: Grunneierne ved Kjønnagard v/advokat Kraft sitt forslag til nytt traséalternativ ved Kjønnagard.

De samme grunneierne/hytteierne ved Kjønnagard ønsker et alternativ hvor 52 kV-ledningen og 22 kV-ledningen bygges på samme masterekke i dagens 22 kV trasé langs Oppheimsvatnet, og at dette er særlig aktuelt siden Voss Energi er i gang med å planlegge rehabilitering av denne 22 kV-ledningen. Voss Energi opplyser i sin høringsuttalelse av 29.03.2012 at de ikke ønsker fellesføring av de to ledningene. Voss Energi har områdekonsesjon for det geografiske området og kan innenfor denne vedlikeholde, rehabilitere og bygge nye kraftledninger med spenning opp til og med 22 kV. Voss Energi trenger derfor ikke søke NVE om en særskilt tillatelse for å gjennomføre arbeidet. Dagens 22 kV trasé går mellom Oppheimsvatnet og bebyggelsen langs fylkesvegen på store deler av strekningen. Bebyggelsen langs vegen har naturlig utsikt mot Oppheimsvatnet. Fellesføring på felles masterekke vil kreve høyere master enn for dagens 22 kV ledning, og av den grunn vil kraftledningen bli mer synlig enn dagens ledning. NVE vurderer at fellesføring i eksisterende 22 kV trasé vil gi økte visuelle virkninger for bebyggelsen langs fylkesvegen, og NVE kan ikke se at dette vil være en bedre løsning av hensyn til verken estetikk, miljø eller lokalsamfunn.

5.8 Oppsummering av NVEs vurderinger og konklusjon

NVE vurderer at nettilknytningen av Holmen kraftverk er grundig utredet, herunder er flere alternative løsninger vurdert. NVE anfører at det må gjennomføres flere tiltak i overordnet nett før kraftverket kan tilkobles nettet. De nødvendige tiltakene er under planlegging/bygging. Etter NVEs vurdering er den omsøkte løsningen med en ny 52 kV kraftledning til Kjønnagard transformatorstasjon den mest rasjonelle løsningen for å utløse den omsøkte kraftproduksjonen i Holmen kraftverk.

På den ca. 5 kilometer lange strekningen fra Holmen kraftverk til vestre utløp av Stalheimstunnelen er det omsøkt jordkabel, lagt i vegskulder langs E16. Holmen Kraft begrunner valg av jordkabel med at det er svært utfordrende å bygge luftledning i det bratte terrenget, samtidig som en luftledning ville bli et nytt inngrep i Nærøyfjorden landskapsvernområde. Etter NVEs vurdering er bruk av jordkabel på delstrekningen mellom Holmen kraftverk og vestre ende av Stalheimstunnelen i tråd med unntakskriteriene i Meld. St. nr 14 (2011-2012). Vurderingen er i hovedsak knyttet til at etablering av en 52 kV luftledning er teknisk vanskelig og kostbart i det bratte terrenget. NVE anbefaler at det gis konsesjon til jordkabel på delstrekningen.

NVE mener det bør gis konsesjon til traséalternativ 2 på delstrekningen fra vestre ende av Stalheimstunnelen til kryssing av Brandsetvegen. Etter NVEs vurdering er traséalternativene tilnærmet likeverdige når det gjelder virkninger for allmenne interesser. NVE vurderer at begge traseene vil gi små virkninger. NVE mener alternativ 1 vil gi marginalt mindre visuelle virkninger enn traséalternativ 2, samtidig som alternativ 2 er noe bedre enn alternativ 1 når det gjelder virkninger for naturmangfold. Voss kommune og Fylkesmannen ønsker alternativ 2, samtidig som Holmen Kraft prioriterer dette alternativet i søknaden.

Fra Brandsetvegen til Kjønnagard er det omsøkt fire ulike hovedtraseer. NVE vurderer at alternativ A og B vil være synlig fra områdene på nordsiden av Oppheimsvatnet. Alternativ C vil gå over dyrka mark mellom fv. 317 og Oppheimsvatnet, og ledningen vil bli synlig for bebyggelsen langs fylkesvegen. Den forholdsvis korte avstanden fra bebyggelsen til ledningen kombinert med lav vegetasjon vil forsterke synligheten av kraftledningen som ligger i utsiktsretningen til mye av bebyggelsen. Traséalternativ D er planlagt høyt i terrenget og vil i liten grad bli synlig fra områdene rundt Oppheimsvannet. Ulempene ved den planlagte nye 52 kV-ledningen er etter NVEs vurdering i all hovedsak knyttet til visuelle virkninger, og med bakgrunn i dette vurderer NVE at traséalternativ D vil gi færrest virkninger for allmenne interesser. For traséalternativ D er det omsøkt to alternativer for innføring til Kjønnagard transformatorstasjon, omtalt som I og II. Etter NVEs vurdering ligger alternativ I noe bedre i terrenget enn alternativ II, og vi tilrår derfor at det gis konsesjon til alternativ I.

NVE mener det bør gis konsesjon til 52 kV kraftledningen som omsøkt. Kraftledningen bør bygges etter traséalternativ 2-D-I på delstrekningen fra Holmen kraftverk til Kjønnagard transformatorstasjon. INON sone 2 reduseres med 0,66 km², men etter NVEs vurdering vil kraftledningen gi små virkninger for naturmangfold. Kraftledningen vil ikke komme i konflikt med automatisk freda kulturminner og ingen boliger vil får magnetfelt over utredningsnivået på 0,4 µT. Etter NVEs vurdering vil kraftledningen totalt sett ha små virkninger for allmenne interesser.

6 Avbøtende tiltak og vurdering av vilkår

6.1 Miljø-, transport- og anleggsplan

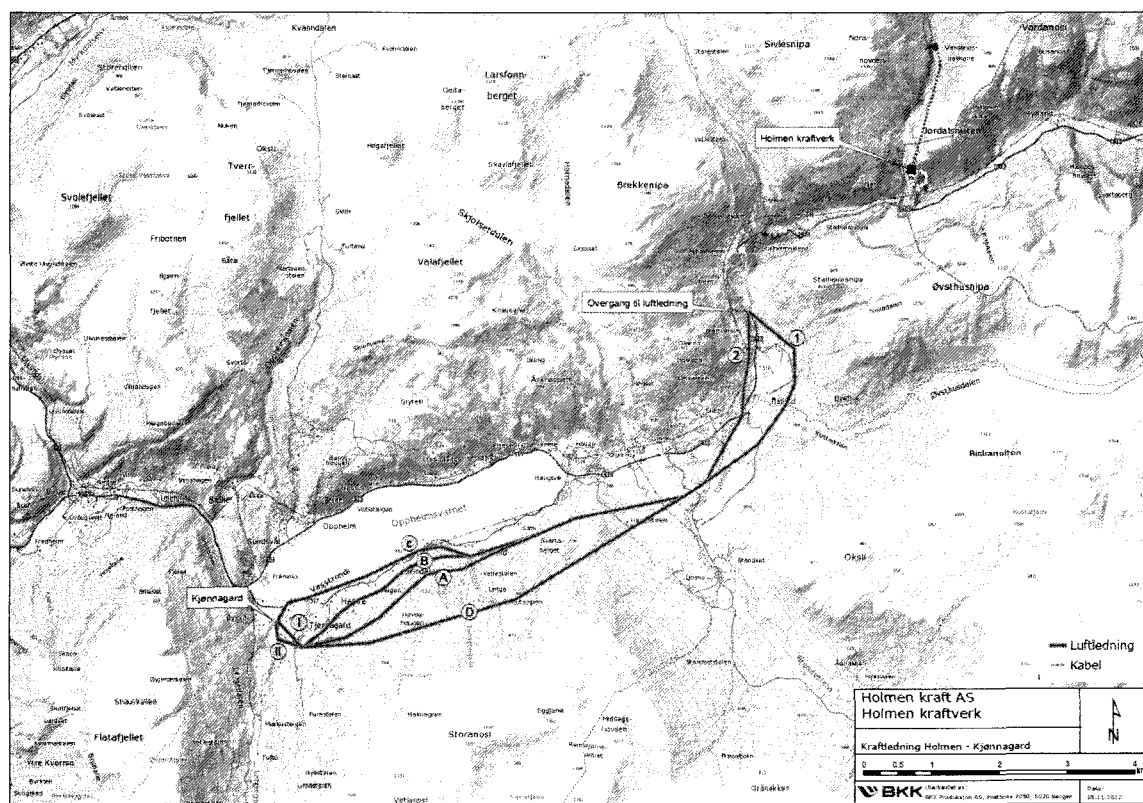
Energimyndighetene har, i medhold av energiloven, myndighet til å fastsette hvilke vilkår en kraftledning skal bygges og drives etter. Dette kan for eksempel være pålegg om utarbeidelse av en miljø-, transport- og anleggsplan.

Holmen Kraft beskriver kort i søknaden hvordan transport i forbindelse med bygging av kraftledningen er tenkt gjennomført. NVE forutsetter at terrenginngrep begrenses i størst mulig grad under anleggsarbeidet, og at oppryddingen blir gjort på en skånsom måte.

Etter NVEs erfaring kan en miljø-, transport- og anleggsplan bidra til å redusere eller unngå negative miljøvirkninger ved bygging, drift og vedlikehold av kraftledninger. Denne er forpliktende for entreprenør og byggherre. NVE mener det vil være hensiktsmessig med et vilkår i en eventuell konsesjon om at Holmen Kraft utarbeider en slik plan, og at planen drøftes med Voss kommune, grunneiere og rettighetshavere. En slik plan skal godkjennes av NVE før anleggsstart. NVE har utarbeidet en veileder for utforming og innhold av en slik miljø-, transport- og anleggsplan og det forutsettes at denne følges.

7 NVEs utkast til vedtak

NVE mener med bakgrunn i vurderingene ovenfor at Holmen Kraft bør meddeles konsesjon for en ca. 15 kilometer lang 52 kV kraftledning fra Holmen kraftverk i Aurland kommune til Kjønnagard transformatorstasjon i Voss kommune. Kraftledningen består av en ca. 5 kilometer lang jordkabel og en ca. 10 kilometer lang luftledning. Luftledningen bør bygges etter traséalternativ 2-D-I.

Figur 6: Jordkabeltraseen er vis med grønn strek og luftledningstraseene er vist med rød strek.

NVE mener konsesjonen bør gis med følgende vilkår:

1. Konsesjonens varighet

Tillatelsen gjelder inntil xx.xx.xxxx.

2. Idriftsettelse av anlegget

Anlegget må være fullført og satt i drift innen 3 år fra endelig konsesjon. Konsesjonær plikter å sende melding til systemansvarlig straks anlegget er satt i drift eller ved endringer i eksisterende anlegg i regional- og sentralnettet. Meldingen skal inneholde opplysninger ihht. gjeldende krav fra systemansvarlig.

3. Miljø-, transport-, og anleggsplan

Anlegget skal bygges, drives, vedlikeholdes og nedlegges i henhold til en miljø-, transport- og anleggsplan som utarbeides av konsesjonæren og godkjennes av NVE. Planen skal utarbeides i samsvar med NVEs veileder om utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan for bygging av anlegg med konsesjon etter energiloven.

Planen skal utarbeides i kontakt med berørt kommune, grunneiere og andre rettighetshavere.

Planen skal gjøres kjent for entreprenører. Konsesjonæren har ansvaret for at planen følges.

Anlegget skal til enhver tid holdes i tilfredsstillende driftsmessig stand i henhold til miljø-, transport- og anleggsplanen og eventuelt andre vilkår/planer.

Konsesjonæren skal foreta en forsvarlig opprydding og istandsetting av anleggsområdene. Oppryddingen skal være ferdig senest 2 år etter at anlegget eller deler av anlegget er satt i drift.

Tilsyn med bygging, drift, vedlikehold og nedleggelse av anlegget er tillagt NVE. Utgifter forbundet med NVEs godkjenning av planen, og utgifter til tilsyn med overholdelse av planen dekkes av konsesjonæren.

Planen skal godkjennes av NVE før anleggsstart. Ved behov for planer etter andre vilkår, kan disse inkluderes i miljø-, transport- og anleggsplanen.

8 NVEs vurdering av søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

Ekspropriasjon innebærer at en grunneier/rettighetshaver må gi fra seg eiendomsrettigheter eller andre rettigheter uten å godta dette frivillig, mot at det i en etterfølgende skjønnssak fastsettes erstatning. Dette vil kunne skje dersom grunneier/rettighetshaver ikke lykkes i å forhandle seg frem til minnelige avtaler.

8.1 Hjemmel

Holmen Kraft har i medhold av oreigningslova § 2 nr. 19 søkt om tillatelse til å foreta ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de omsøkte elektriske anleggene, herunder rettigheter for lagring, adkomst og transport. Oreigningslova § 2 nr.19 gir hjemmel til å ekspropriere *"så langt det trengst til eller for (...) varmekraftverk, vindkraftverk, kraftlinjer, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg."*

Bestemmelsen gir hjemmel til å samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrettigheter av de omsøkte anlegg.

8.2 Interesseavveining

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter at det er foretatt en interesseavveining etter oreigningsloven § 2 annet ledd: *"Vedtak eller samtykke kan ikke gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir tilgagn enn skade"*. Dette innebærer at samtlige skader og ulemper de omsøkte anlegg medfører, skal avveies mot den nytten som oppnås med ekspropriasjonen.

Det er søkt om konsesjon og ekspropriasjon for flere ulike løsninger og det vil være disse løsningene som til sammen skal vurderes ved den interesseavveining som skal gjøres for å ta stilling til ekspropriasjonen. Det vil videre være den løsningen som det anbefales å gi konsesjon for som danner utgangspunktet for interesseavveiningen.

8.2.1 Vurdering av virkninger av konsesjonsgitt trasé

Bakgrunnen for søknaden om konsesjon og ekspropriasjon for ny kraftledning er at Holmen Kraft har søkt om bygging av Holmen kraftverk, noe medfører behov for nettilknytning.

NVE anser det som viktig å etablere ny fornybar kraftproduksjon. Ny produksjon og nye kraftledninger vil være med på å opprettholde en sikker og stabil forsyning av strøm, samt å sørge for at forsyningssikkerheten er akseptabel. Samfunnet er i stor grad avhengig av en god leveringssikkerhet av elektrisitet for å kunne opprettholde viktige funksjoner og fungere på en god måte.

For øvrig vises det til kapittel 5 ovenfor og vurderinger gjort i NVEs innstilling til Holmen kraftverk.

Kraftledningen skal bygges som jordkabel på en ca. 5 kilometer lang strekning fra Holmen kraftverk til sørenden av Stalheimstunnelen. Fra Stalheimstunnelen til Kjønnagard transformatorstasjon skal kraftledningen bygges som luftledning. NVE mener luftledningen bør bygges etter traséalternativ 2-D-I på den ca. 15 kilometer lange strekningen. Etter NVEs vurdering vil kraftledningen ha moderate virkninger for allmenne interesser. Ingen boliger vil få magnetfeltverdier over utredningsgrensen på 0,4 μ T. Innmark vil i liten grad berøres og skogbruksinteresser blir berørt på kortere delstrekninger.

For øvrig vises det til trasévurderinger gjort i kapittel 5 og vurderinger av avbøtende tiltak og vilkår i kapittel 6.

8.2.2 Vurdering av alternative løsninger

Når det gjelder valg av løsninger for fremføring av de omsøkte anleggene det søkes ekspropriasjonstillatelse for, er vurdering av alternativer knyttet til trasevalg og bruk av jordkabel.

Hovedbegrunnelsen for at disse alternative løsningene ikke tilrås konsesjon er nærhet til bebyggelse, visuelle virkninger og virkninger for kulturlandskap og landbruk. Trasevurderingene er nærmere beskrevet i 5.2 og 5.3.

8.2.3 Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gagn enn skade

Interesseavveiningen i denne saken innebærer at hensynet til samfunnets interesse i utbygging av fornybar energi og forsyningssikkerhet avveies mot hensynet til de grunneiere eller rettighetshavere som blir berørt og til andre allmenne interesser knyttet til miljø i vid forstand, se kapittel 5.

Selv om enkeltpersoner i varierende grad blir direkte berørt av bygging og drift av de anlegg det er gitt konsesjon for og av ekspropriasjon, mener NVE de samfunnsmessige fordelene ved tiltaket veier tyngre enn hensynet til den enkelte grunneier eller rettighetshaver som er berørt i denne konkrete saken. NVE har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordeler ved de anlegg det anbefales å gi konsesjon for utvilsomt vil være overveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. Vilkåret i oreigningsloven § 2, annet ledd er derfor oppfylt. NVE mener derfor Holmen Kraft bør gis samtykke til ekspropriasjon.

8.3 Omfanget av ekspropriasjon

Ekspropriasjonstillatelsen vil gjelde bruksrett til nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift/vedlikehold, herunder for rettigheter for lagring, adkomst og transport i forbindelse med bygging og drift/vedlikehold av anleggene.

Klausuleringsbeltet utgjør normalt en ca. 23,5 meter bred trasé for luftledningen og ca. 5 meter for jordkabeltraseen. Luftledningen er ca. 14,8 kilometer lang og jordkabeltraseen blir ca. 5 kilometer lang.

8.4 Forhåndstiltredelse

Holmen Kraft AS søker også om forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25. Forhåndstiltredelse innebærer at tiltakshaver kan sette i gang anleggsarbeidet før skjønn er avholdt/erstatning er fastsatt. Normalt forutsetter samtykke til forhåndstiltredelse at skjønn er begjært, men i tilfeller hvor det vil innebære urimelige forsinkelser å vente til skjønn er begjært, kan det gis samtykke til forhåndstiltredelse. Da skal det settes en frist for å begjære skjønn som ikke er lengre enn tre måneder, ifølge oreigningslova.

NVE tilrår i innstillingen for Holmen kraftverk ref.: NVE 200902382-148, at det gis forhåndstiltredelse for bygging av kraftverket. Dersom OED vurderer at kraftledningen vil kunne forsinke prosjektet unødvendig, tilrår NVE at det gis forhåndstiltredelse for den omsøkte 52 kV kraftledningen til Kjønnagard.

8.5 NVEs vurdering av søknad om samtykke til ekspropriasjon

NVE har etter en interesseavveining funnet at de samfunnsmessige fordeler som vinnes ved anleggene utvilsomt vil væreoverveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. Det foreligger derfor grunnlag etter oreigningsloven § 2 annet ledd, jf § 2 nr. 19 til å gi samtykke til ekspropriasjon for de anleggene NVE har anbefalt at Holmen Kraft gis konsesjon for. NVE mener derfor at Holmen Kraft AS bør meddeles ekspropriasjonstillatelse for anleggene.

Vedlegg

Innhold

1.	Vedlegg 1 – Oversikt over lovverk.....	2
1.1.	Energiloven.....	2
1.2.	Oreigningslova.....	2
1.3.	Samordning med annet lovverk	2
1.3.1.	Plan- og bygningsloven	2
1.3.2.	Kulturminneloven	3
1.3.3.	Naturmangfoldloven	3
1.3.4.	Forskrift om merking av luftfartshindre	4
2.	Vedlegg 2 – Innkomne merknader.....	4
2.1.	Innkomne merknader til søknaden av 30.11.2011	4
2.1.1.	Sentrale- og regionale myndigheter	4
2.1.2.	Lokale myndigheter	4
2.1.3.	Grunneiere/hytteiere.....	5
2.1.4.	Andre	9
2.2.	Innkomne merknader til tilleggssøknaden av 31.05.2012	11
3.	Vedlegg 3 – høringsinstanser.....	14

1. Vedlegg 1 – Oversikt over lovverk

1.1. Energiloven

Anlegg med spenning over 1000 Volt krever konsesjon etter energiloven, jf. energiloven § 3-1. NVE er delegert myndighet til å treffe vedtak om å bygge og drive elektriske anlegg, herunder kraftledninger og transformatorstasjoner.

1.2. Oreigningslova

For å sikre seg rettigheter til bygging, drift og vedlikehold av elektriske anlegg skal tiltakshaver i utgangspunktet forsøke å inngå minnelige avtaler med berørte grunneiere og rettighetshavere. For det tilfelle at det ikke er mulig å inngå minnelige avtaler med alle berørte grunn- og rettighetshavere, vil det være nødvendig med ekspropriasjonstillatelse for å kunne gjennomføre tiltaket. Det er NVE som også er ansvarlig for behandlingen etter oreigningslova. Oreigningslova § 2 gir oversikt over hvilke tiltak det kan gis samtykke til ekspropriasjonsinngrep for, herunder kraftledninger og transformatorstasjoner. Det er vanlig å søke om ekspropriasjonstillatelse samtidig som det søkes om anleggskonsesjon, fordi det ofte på søknadstidspunktet ikke er avklart hvorvidt minnelige avtaler med alle grunn- og rettighetshavere er mulig å inngå. I tillegg søkes det vanligvis om forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25, som innebærer en tillatelse til å iverksette ekspropriasjonsinngrep før det foreligger rettskraftig skjønn.

1.3. Samordning med annet lovverk

1.3.1. Plan- og bygningsloven

Søknaden og konsekvensutredningen behandles etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger av 1.7.2009. NVE er ansvarlig myndighet for behandling av energianlegg etter denne forskriften.

Etter endringen av plan- og bygningsloven trådte i kraft 1.7.2009, er ikke lenger kraftledninger og transformatorstasjoner med anleggskonsesjon omfattet av lovens plandel. Planlovens krav til konsekvensutredninger og lovens krav til kartfesting gjelder fortsatt. Unntaket betyr at:

- konsesjon kan gis og anlegg bygges uavhengig av planstatus
- at det ikke skal lages reguleringsplan eller gis dispensasjon
- det ikke kan vedtas planbestemmelser for slike anlegg

Vedtak om elektriske anlegg som krever anleggskonsesjon skal kun fattes av energimyndighetene. De øvrige myndigheter er høringsinstanser. Statlige, regionale og lokale myndigheter får etter ikrafttredelse av den nye loven innsigelsesrett og klagerett på NVEs konsesjonsvedtak etter energiloven, jf. energiloven § 2-1.

De nye behandlingsreglene for kraftledninger skal praktiseres for elektriske anlegg med tilhørende konstruksjoner og nødvendig adkomst. Dette innebærer at adkomstveier som er nødvendig for driften av energianleggene skal inntegnes på konsesjonskartet, behandles samtidig med anlegget for øvrig og inngå i konsesjonsvedtaket. Disse skal ikke behandles etter plan- og bygningsloven, under forutsetningen at disse veiene gis en betryggende behandling etter energiloven, der berørte interesser gis mulighet for å gi sine

innspill. Veier som ikke inngår i prosessen fram til konsesjonsvedtaket, skal fremlegges i detaljplaner som følger opp konsesjonsvedtaket, eller behandles av kommunene etter plan- og bygningsloven.

Selv om nettanlegg kan etableres uavhengig av innholdet i eksisterende arealplaner, betyr ikke at det er likegyldig for utbygger eller NVE hvilken arealbruk som berøres og hvilke planer som foreligger. Eksisterende bruk av arealene er som før en viktig del av de reelle hensyn som skal ivaretas når alternative traseer vurderes og en konsesjonsavgjørelse fattes. Foreliggende regulering til vern kan for eksempel være en viktig grunn til å unngå dette arealet, men planen gir ingen absolutte krav om å unngå arealet.

Elektriske anlegg som er unntatt fra plan- og bygningsloven kan i kommunale plankart fremtre som hensynssoner, altså arealer som gir begrensninger på bruk av arealene til ulike andre forhold. For eksempel må en ta hensyn til byggeforbudsbeltet etter regelverket til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. På kart vil ledninger være vist som ensartede streker. Tidligere framstilling av ledninger som planformål (spesialområde, fareområde) med egne farger skal fases ut. Planformål ved ledninger skal framstilles ut fra forutsatt bruk av arealet i området for øvrig. Kraftledninger med anleggskonsesjon er unntatt fra plan- og bygningsloven som helhet – også byggesaksdelen. Unntaket gjelder elektriske anlegg, som er en fellesbetegnelse på elektrisk utrustning og tilhørende byggt tekniske konstruksjoner. Konstruksjoner som ikke har betydning for drift og sikkerhet ved de elektriske anleggene vil derfor omfattes av byggesaksbestemmelsene. Enkelte byggverk tilknyttet transformatorstasjoner vil dermed fortsatt kunne kreve byggesaksbehandling fra kommunen. I denne saken har Holmen Kraft ikke søkt om slike byggverk.

1.3.2. Kulturminneloven

Alle fysiske inngrep som direkte kan påvirke kulturminner eller kulturmiljø skal avklares mot kulturminneloven. Før bygging skal det være gjennomført undersøkelser i planområdet for å avdekke mulige konflikter med automatisk fredete kulturminner (kulturminneloven § 9). Eventuelle direkte konflikter mellom det planlagte tiltaket og automatisk fredete kulturminner, må løses gjennom planjusteringer eller avklares gjennom en dispensasjonssøknad etter kulturminneloven.

NVE krever ikke at undersøkelser etter kulturminneloven § 9 gjennomføres før konsesjonsvedtak, men forutsetter at det gjennomføres før anleggsstart.

1.3.3. Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009, og skal erstatte blant annet naturvernloven. Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Prinsippene i naturmangfoldloven skal trekkes inn i den skjønnsmessige vurderingen som foretas når det avgjøres om konsesjon etter energiloven skal gis, til hvilken løsning og på hvilke vilkår. I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene

om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5 drøftes der det er aktuelt. Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

1.3.4. Forskrift om merking av luftfartshindre

Ved innvilgelse av konsesjon forutsetter NVE at kraftledningen merkes i henhold til gjeldende retningslinjer i forskrift av 3.12.2002 nr. 1384 om merking av luftfartshinder (BSL E 2-2). Luftfartstilsynet er i ferd med å lage nye retningslinjer, men disse er ennå ikke vedtatt.

2. Vedlegg 2 – Innkomne merknader

2.1. Innkomne merknader til søknaden av 30.11.2011

2.1.1. Sentrale- og regionale myndigheter

Fylkesmannen i Hordaland skriver i høringsuttalelse av 18.04.2012 at det er positivt for naturlandskapet i Nærøydalen at eksisterende 22 kV ledning blir fjernet og lagt i samme kabelgrøft som den omsøkte 52 kV ledningen fra Holmen kraftverk. Fra utløpet av Stalheimstunnelen til Kjønnergard er det omsøkt luftledning. Holmen Kraft AS har prioritert traséalternativ 2B på strekningen, og Fylkesmannen er enig i denne prioriteringen. Fylkesmannen mener traseen kommer i minst mulig berøring med det verna vassdraget (Nærøyvassdraget og Vossovassdraget langs Oppheimsvatnet), samtidig som ledningen blir ganske godt skjermet i natur-/kulturlandskapet.

Hordaland fylkeskommune oversendte i brev av 29.03.2012 følgende vedtak fattet i fylkesutvalget den 22.03.2012:

1. *"Fylkesutvalet i Hordaland meiner det er viktig å sikre Jordalen ny og rassikker veg. Ut frå dei store samfunnsvinstane er fylkesutvalet positiv til bygging av Holmen kraftverk kombinert med vegtunnel til Jordalen, og meiner dei minimale synlege tekniske inngrepa og reduserte vassføringa ikkje i vesentleg grad er til skade for verneinteressene i området.*
2. *Fylkesutvalet støttar omsøkt minstevassføring 300 l/s sommar og 100 l/s vinter.*
3. *Undersøkingsplikta etter § 9 i kulturminnelova må verte oppfylt."*

Statens vegvesen minner i brev av 03.04.2012 på at det er satt i gang et arbeid for å se på løsninger for rasproblematikken på E16 i Nærøydalen og at dette kan få konsekvenser for hvilken holdning Statens vegvesen har til Holmen kraftverk. Vegvesenet påpeker at deres uttalelse ikke automatisk gir tillatelse etter plan- og bygningsloven og/eller vegloven. Aktuelle saker kan være dispensasjon fra byggegrense, utvidet bruk av avkjørsel og graving i og langs veg m.fl.

2.1.2. Lokale myndigheter

Aurland kommune sendte i brev av 03.02.2012 følgende kommunestyrevedtak fattet den 26.01.2012:

"Kommunestyret i Aurland er positiv til Holmen kraft AS sine planar om å utnytte delar av Jordalselvi til produksjon av vasskraft i medhald av søknad i høyringsdokument med konsekvensutgreiing frå NVE. Ei samla vurdering av tilhøve mellom behov for å sikre busetnad i Jordalen og eit aktivt landbruk gjennom ny rassikker vegløyising i samband med kraftverksutbygginga, må vegast positivt opp mot dei mindre negativelandskaps- og miljømessige verknadene i landskapsvern/verdsarv område.

Omsøkte kraftproduksjon ligg innafør ei heilskapeleg forvaltning av vassdragsressursarsom er omhandla i kommunedelplan for klima og energi 2011 til 2020, samt føresetnader i kommuneplan for Aurland 2008—2020. Kommunestyret føreset at vilkåra for dispensasjon frå landskapsvernområde vert følgde.

Samrøystes.”

Voss kommune sendt i brev av 28.03.2012 følgende vedtak fattet i kommunestyret den 22.03.2012:

1. *”Voss kommune tilrår Holmen kraft AS sine planar om å utnytte delar av Jordalselvi tilproduksjon av vasskraft. Ei samla vurdering av behovet for å sikre busetnaden og eitaktivt landbruk i Hordalen, gjennom ny ras-sikker vegløyseing i samband medkraftverksutbygginga, må vegast positivt opp mot dei mindre landskaps- ogmiljømessige verknadane i landskapsvern/verdsarvområdet.*
2. *Kommunen ønskjer at ein vel alt. 2A for linevalet. Ein ber om ei vurdering av trasevalet kring Kjønnagard om dette kan leggst noko lenger sør og vest, for å skåna grunneigarane i området.*
3. *Kommunen tilrår minstevassføring i tråd med konsesjonssøknaden, dvs 100 l/sek i vinterhalvåret, og 300 l/sek i sommarhalvåret.”*

2.1.3. Grunneiere/hytteiere

Grunneiere ved Kjønnagard v/advokat Bjerknes Wahl-Larsen skriver i høringsuttalelse av 21.03.2012 at den omsøkte kraftledningen fra planlagte Holmen kraftverk til Kjønnagard vil medføre store negative konsekvenser for naturmangfold, landskap, lokalsamfunn og andre allmenne interesser. Det vises i den sammenheng til Stortingsmelding nr. 14 (2011-2012) ”Nettmeldingen” som sier at det skal tas hensyn til disse forholdene. Grunneierne mener derfor den omsøkte kraftledningen ikke kan aksepteres og at det må gis konsesjon til et annet traséalternativ. Ifølge grunneierne er området rundt Oppheimsvatnet et vakkert, gammelt kulturlandskap med høy verdi. I øst grenser området til Nærøyfjorden landskapsvernområde som står på UNESCOs verdensarv liste. Hovedinnsjøen til landskapsvernområdet fra vest er E16 nord for Oppheimsvatnet, men en del tilreisende bruker også den gamle fylkesveien på sørsiden av vannet. På bakgrunn av dette krever grunneierne at et av følgende alternativer velges:

- Voss Energi AS og Holmen Kraft AS pålegges å samarbeide om en felles ny trasé for eksisterende 22 kV ledning langs Oppheimsvatnet og den omsøkte nye 52 kV-ledningen. Primært krever grunneierne at den gamle 22 kV ledningen rives, og at de to ledningene legges som jordkabler i en felles grøft på hele strekningen. Grunneierne kan ikke se at et slikt alternativ er utredet og de mener merkostnadene ved jordkabel veies opp av fordelene som oppnår for miljø og landskap. De mener dette er i tråd med prinsippene i ”Nettmeldingen”.
- Alternativt kan grunneierne akseptere at 22 kV-ledningen saneres og at 52 kV-ledningen bygges i den eksisterende kraftledningstraseen. På den måten unngår man en ny kraftledningstrasé gjennom landskapet. En annen variant av dette alternativet er at ledningene bygges på samme masterekke.
- Dersom ingen av disse løsningene kan aksepteres krever grunneierne at traséalternativ C blir valgt. Ifølge grunneierne vil man med dette alternativet unngå at det etableres en ny kraftledningstrasé høyere opp i terrenget, samtidig som alternativ C er det billigste av de omsøkte traséalternativene. Ryddebeltene til den nye 52 kV-ledningen og eksisterende 22 kV ledning vil også til en viss grad kunne overlappe hverandre.

Grunneierne opplyser at dersom det blir gitt konsesjon til traséalternativ A, krever de at ledningen bygges betydelig høyere opp i terrenget og at traseen vinkles sørover langs Tverrelva på strekningen frem til Kjønnagard. De mener traséalternativ A er bedre enn alternativ B.

Ifølge grunneierne er det ikke redegjort for et alternativ med felles masterekke for 22- og 52 kV-ledningene til Voss Energi og Holmen Kraft. Begrunnelsen for dette er at Voss Energi mener dette vil vanskeliggjøre drift og vedlikehold, og at de ikke ønsker en slik løsning. Grunneierne mener begrunnelsen er uakseptabel og at den ikke kan tillegges avgjørende vekt. De viser til at planlagte reparasjonsarbeider kan gjøres under spenning (AUS).

Grunneierne peker på at det i meldingen for kraftverket og brosjyren som fulgte denne gikk frem at planene var å oppgradere det eksisterende 22 kV nettet til Voss Energi for å transportere ut kraften. Grunneierne mener dette var en miljømessig god løsning og de kom derfor ikke med innspill til meldingen. De viser for øvrig til tidligere uttalelser av 11.06.2011 og 30.10.2011, vedlagt denne høringsuttalelsen.

Grunneierne krever at den nye ledningen bygges med komposittmaster istedenfor kreosotimpregnerte trestolper, da de er bekymret for giftige stoffer og avrenning til Oppheimsvatnet, dyrka mark, beiteområder og drikkevannskilder i form av brønner og borevann for hyttene i området. Komposittmaster har ifølge grunneierne lang levetid, samtidig som de ikke avgir kreftfremkallende stoffer og forurensning til omgivelsene. Videre viser grunneierne til flere kraftledningsprosjekter hvor komposittmaster er benyttet, og vedlagt uttalelsen ligger informasjon om kompositt og komposittmaster.

Grunneierne mener konsekvensene for miljø, naturressurser og samfunn, herunder kulturmiljø og kulturminner, ikke er godt nok utredet. De mener synligheten av den planlagte ledningen ikke bare må vurderes fra nærområdet, men også fra E16 på nordsiden av Oppheimsvatnet. I den skogkledde åssiden der kraftledningen er planlagt, vil bygge- og ryddeforbudsbeltet til kraftledningen bli synlig fra riksvegen, og ifølge grunneierne virke ødeleggende på synsinntrykket av et gammelt og verdifullt landbruks- og kulturlandskap. Grunneierne viser til at den gamle postveien mellom Oslo og Bergen gikk fra Gudvangen, opp gjennom Nærøydalen til Stalheim, videre langs Oppheimsvatnet og til Voss. Ifølge grunneierne har dette også vært en av de klassiske turistrutene fra slutten av 1800-tallet. I fremlegget til Nærøyfjorden landskapsvernområde, som ligger vedlagt høringsuttalelsene, heter det at med bil eller buss fra vest/sør er Stalheim hotell inngangsporten til Nærøydalen. Grunneierne mener området fra Kjønnagard og frem til Stalheim dermed kan betraktes som inngangsporten til landskapsvernområdet, fordi man må kjøre E16 forbi Oppheimsvatnet for å komme til Stalheim og Nærøyfjorden. Grunneierne viser videre til at en del av strekningen på "Christiania postveg" mellom Vinje vest for Oppheimsvatnet til Oppheim er gjort om til kulturminneløype og at strekningen langs Oppheimsvatnet inngår i den populære rundturen "Norway in av nutshell". Ifølge grunneierne viser dette at områdene rundt Oppheimsvatnet har særlig kultur- og landskapsmessig verdi. Vedlagt uttalelsen ligger orientering om strekningen utarbeidet av Hardanger og Voss Museum, Voss Folkemuseum og Vossestrand Sogelag.

Konkrete virkninger for grunneiernes eiendommer

Grunneierne mener traséalternativene A og B langs Oppheimsvatnet vil medføre store ulemper for eiendommene, og virke sterkt forringende for gårds- og kulturmiljøet, samt eksisterende og planlagt ny bebyggelse. Ved Kjønnagard er ledningen ifølge grunneierne planlagt med uakseptabel avstand til hyttene. Det vises til at det i 2005 ble vedtatt en utbyggingsplan for 6 hytter ved Kjønnagard og etablering av hytter mellom gårdsbrukene og fjellet vil også kunne være aktuelt for øvrige berørte eiendommer langs Oppheimsvatnet. Hytteutbygging vil ifølge grunneierne bidra til å styrke lokalsamfunnet. Grunneierne mener en ny kraftledning vil ødelegge områdene som er egnet for hyttebygging og redusere verdien av eksisterende hytter.

Grunneierne viser til at kraftledningen er planlagt i nærheten av et tråffjøs fra 1700-tallet, og de mener hele området mellom tråffjøset og gården inneholder kulturminneverdier. Videre opplyses det om at grunneieren av gnr. 348/bnr. 1 og 4 har planer om gårdsturisme og at de har vært med i en prosess med forskning på landbruksfaglige aktiviteter og merkevarebygging i samarbeid med NTNU og NHH. Prosjektet har fått støtte av Innovasjon Norge. Grunneierne peker på at dersom gårdsturisme skal være attraktivt er det viktig at områdene er minst mulig berørt av tekniske inngrep.

Grunneiere på Vasstrondi v/Frank Nummedal kom med høringsuttalelse av 26.03.2012. Grunneierne viser til at eksisterende 22 kV ledning går over dyrka mark på store deler av strekningen. Videre går fylkesveg 317 lang hele Vasstrondi, og en ny kraftledning etter traséalternativ B vil ifølge grunneierne medføre at de blir veldig låst med tanke på videre utbygging i framtida. Bebyggelsen med boliger og driftsbygninger vil da bli liggende mellom vegen og den nye 52 kV-kraftledningen. De fleste grunneierne i området har skog i åssiden over den dyrka marka. Granskogen er ikke hogstmoden ennå, men når skogen skal hentes ut er det mest aktuelt å bruke løypestreng/taubane.

Grunneierne mener Vasstrondi har flott natur og at området er populært for bl.a. hytteutbygging. En slik utbygging er mest aktuelt i åssiden bak bebyggelsen, og en kraftledning etter traséalternativ B vil ifølge grunneierne redusere denne muligheten. Grunneierne mener salg av hytte- og boligtomter og utleie av hytter er en alternativ inntektskilde til den tradisjonelle landbruksdrifta.

Grunneierne er negative til traséalternativ C, da dette alternativet vil medføre flere mastepunkter på dyrka mark, i tillegg til 22 kV ledningen som allerede går over arealene i dag. Grunneierne kan imidlertid godta traséalternativ C dersom ledningene blir samlet på en felles masterekke og det ikke blir for tett mellom mastene.

Traséalternativ A vil ifølge grunneierne være det beste alternativet for dem. Som lokalkjente ønsker de imidlertid å være med på detaljplassering av ledningen i terrenget. Bak plantefeltene flater terrenget noe ut før det igjen blir brattere opp mot høyfjellet, og i dette området vil kraftledningen ifølge grunneierne ikke være til sjenanse for noen. De mener behovet for å hogge skog er større ved traséalternativ B enn A. Dersom en trekker ledningen inn på det flate partiet er det stort sett kortvokst skog i form av fjellbjørk, og denne vil ifølge grunneierne sannsynligvis ikke bli så høy at den vil komme i konflikt med ledningen. Ved traséalternativ B er det høyere skog som må hogges og ryddebeltet vil av den grunn bli godt synlig. Grunneierne peker på at det flere plasser langs Vasstrondi er traktorveger som kan benyttes under anleggsarbeidet.

Grunneierne krever at avrenning fra mastene ikke havner i drikkevannet. De fleste boligene/gårdene langs Vasstrondi har brønner der de får drikkvann fra og disse brønnene ligger stort sett i overkant av den dyrka marka. De peker på at traséalternativ B vil kunne være uheldig for avrenning til drikkevannet og valg av master bør nøye vurderes med tanke på avrenning til drikkevannsbrønner.

Ivar Dugstad (gnr. 348 bnr. 12) skriver i brev datert 31.03.2012 at han reagerer sterkt på måten Holmen Kraft AS velger kraftledningstrasé og hvordan de argumenterer for valget. Han peker på at det på orienteringsmøtet som ble holdt for grunneierne og i konsesjonssøknaden kommer frem uholdbare påstander og direkte feil. Dugstad mener det beste traséalternativet er alternativ C, hvor det allerede går en 22 kV kraftledning tilhørende Voss Energi. Denne ledningen er ifølge Dugstad 60 år gammel og dermed moden for utskiftning. Terreng og grunnforholdene på Vasstrondi er godt egnet for å bygge 22 kV ledningen som jordkabel, og 52 kV-ledningen kan da overta dagens 22 kV luftledningstrasé. Ifølge Dugstad vil en slik løsning medføre at situasjonen på Vasstrondi vil bli omtrent uforandret, men alternativet krever et samarbeid mellom Holmen Kraft AS og Voss Energi AS.

Holmen Krafts prioriterte traséalternativ B, er etter Dugstads mening den dårligste løsningen. Traseen vil virke skjemmende, være til hinder for gårdsdriften og ha negative økonomiske konsekvenser knyttet til

reduserte muligheter for fremtidig hytteutbygging. Dugstad tilbakeviser påstandene til Holmen Kraft om at fylkesveg 317 er et stort teknisk inngrep i naturen med at vegen etter hans mening ikke er skjemmende, men tvert imot verneverdig der den slynger seg gjennom landskapet. Dugstad uttaler videre at området mellom dyrka mark og skogen er relativt rikt på kulturminner. Dugstad mener området både er attraktiv for friluftsliv og egnet for hytteutbygging og viser bl.a. til at det er solgt flere hyttetomter de siste årene. Han mener traséalternativ B er planlagt gjennom de fineste tomteområdene på Kjønnagard og Hemne.

Alternativ A vil ifølge Dugstad gå gjennom et område med bratt og høy skog, og ledningen vil bli godt synlig fra bl.a. nord for Oppheimsvatnet. Dugstad mener de omsøkte alternativene A og B vil være like dårlige for Kjønnagard. Han mener et justert alternativ A, hvor ledningen bygges der terrenget flater ut høyere opp i åssiden, ville være en bedre løsning. Ved innføringen til Kjønnagard transformatorstasjon må ledningen bygges frem til Tverrelva, for så å følge denne inn til transformatorstasjonen. Ifølge Dugstad vil ledningen ved en slik trasé følge et søkk i terrenget og bli lite synlig.

Dugstad mener forholdene på Vasstrondi burde ligge til rette for kabling av 22 kV ledningen og at ny 52 kV luftledning bygges traseen til dagens 22 kV ledning. Ifølge Dugstad må en slik løsning kostnadmessig sammenlignes med tapene grunneierne lider ved valg av en annen trasé og skadene som påføres kulturlandskapet.

Leif Arne Dugstad (gnr.348/bnr.20) viser i høringsuttalelse av 03.06.2012 til brev fra advokatfirmaet Bjerkenes Wahl-Larsen AS. Ved en eventuell konsesjon mener Dugstad traséalternativ C bør velges. Ifølge Dugstad må traséforslaget fra Nummedal videreføres høyt opp i terrenget frem til Tverrelva og videre frem til transformatorstasjonen på Kjønnagard. Dugstad mener de samme argumentene som Nummedal fremfører i sin høringsuttalelse også er gjeldene for Kjønnagard. Han understreker videre at Nummedal ikke representerer grunneierne ved Kjønnagard.

Per Dugstad er i uttalelse av 01.04.2012 enige i synspunktene til Ivar Dugstad, men han har noen tilføyelser. Per Dugstad er hytteeier på Kjønnagard.

1. Dugstad stiller seg undrende til Hordalands fylkeskommunes egenrevisning av bl.a. temaene friluftsliv, jakt og fiske og samfunn. Han peker på at matrisen i fylkeskommunens høringsuttalelse er helt lik matrisen i Holmen Krafts brosjyre. Ifølge Dugstad vil grunneiere miste muligheter for framtidige inntekter ved salg av hyttetomter i et meget attraktivt område.
2. Han mener vurderingen av skredfare for partier vest for Svartaberget er feil, spesielt for traséalternativene A og B. Ved å legge alternativ A lenger opp i åssiden, vil man unngå skredfare.
3. Dugstad mener traséalternativ C er det beste alternativet for de berørte partene, noe som krever at Holmen Kraft AS inngår et samarbeid med Voss Energi AS.

Per Dugstad kom med ny høringsuttalelse av 31.05.2012. Dugstad viser til uttalelse fra Frode Nummedal av 31.03.2012, der det foreslås en ny trasé lenger opp i åssiden. Dugstad mener de samme argumentene kan gjøres gjeldene for Kjønnagard og at traseen derfor bør fortsette i samme høyde over det flater partiet Hovdane ned til Tverrelva og derfra frem til transformatorstasjonen på Kjønnagard. Per Dugstad understreker at Frode Nummedal ikke representerer grunneierne på Kjønnagard, og at traséforslaget fra Nummedal slik det er tegnet ved Hemre og Kjønnagard ikke er akseptabelt for grunneierne på Kjønnagard.

Rolf Rekdal skriver i høringsuttalelse av 13.03.2012 at avrenning fra kreosotstolper kan være betydelig og at selv om enkelte giftoffer er redusert de siste årene, er ikke dette tilfredsstillende nok til å ivareta miljøet. Rekdal skriver at stoffet benzen er kreftfremkallende og uønsket i næringskjeden, samtidig som det er viktig å bruke "føre-var prinsippet". Rekdal mener den beste løsningen er å legge dagens 22 kV

ledning til Voss Energi AS som jordkabel og bygge den planlagte 52 kV-ledningen til Holmen Kraft AS i samme trasé med komposittmaster. Fordelene med en slik trasé er ifølge Rekdal at man unngår forurensning til Oppheimsvatnet og brønnene til befolkningen i området, samtidig som Holmen Kraft AS vil få en driftsikker kraftledningstrasé. Rekdal viser til at bl.a. Nord-Trøndelag Energi har tilsvarende planer om komposittmaster og kabling av 22 kV ledning.

Rolf Rekdal sendte i e-post av 27.06.2012 et kart som viser hvordan grunneierne ved Kjønnergard ønsker at trasé D skal føres mot sørvest i samme høyde til den treffer Tverrelva, for så å følge denne frem til transformatorstasjonen på Kjønnergard.

2.1.4. Andre

BKK Nett AS opplyser i høringsuttalelse av 30.12.2011 at de er utredningsansvarlig for store deler av Hordaland og deler av Sogn og Fjordane sør for Sognefjorden. BKK anfører at en rekke nettforsterkninger må gjennomføres før Holmen kraftverk kan tilknyttes nettet.

- På sikt er 420 kV ledningen Sima–Samnanger nødvendig. Denne ledningen er under bygging av Statnett og planlegges ferdigstilt i år 2013.
- Økt 300/132 kV transformorkapasitet i Evanger transformatorstasjon er nødvendig. BKK planlegger at ny transformator trolig vil være på plass i år 2014.
- Det er nødvendig å øke driftsspenningen fra 22 til 52 kV på forbindelsen Urdland – Kjønnergard og bygging av Kjønnergard transformatorstasjon.

I tillegg opplyser BKK Nett AS at transformatoren T3 (132/45 kV) i Voss transformatorstasjon vil være en begrensning. Hvilke tiltak som bør gjennomføres her er ikke avklart, men BKK Nett AS mener dette for eksempel kan være tiltak som muliggjør en annen nettdeling og dermed avlaste transformatoren.

Byggmester Frode Nummedal skriver i høringsuttalelse av 30.03.2012 at de har rettighetene til å bygge 8 hytter i forbindelse med reguleringsplanen for et hyttefelt kalt Selland Naturpark. Reguleringsplanen legger opp til at hyttene skal integreres i terrenget og naturen rundt.

Byggmesteren er bekymret for at dersom traséalternativ B velges vil hyttefeltet få fri utsikt til kraftledningen. Et av prinsippene i reguleringsplanen er å ta vare på mest mulig av vegetasjonen i og rundt hyttefeltet og Nummedal mener det blir unaturlig og stikk i strid med reguleringsplanen at det blir snauhogd et areal i nærheten. Byggmester Frode Nummedal er sammen med grunneieren av hyttefeltet bekymret for at planene om kraftledning vil dempe interessen for å kjøpe hytter i dette området. Nummedal skriver videre at redusert utbygging vil kunne få følger for arbeidsplassene i tømmerfirmaet og de anbefaler derfor på det sterkeste at traséalternativ A blir valgt ved en eventuell konsesjon. Ved traséalternativ A vil noe av skogen mellom kraftledningen og hyttefeltet bli beholdt, og kraftledningen vil derfor ikke gi så stor påvirkning på planlagte Selland Naturpark.

Nummedal kom med ny uttalelse av 31.03.2012. Vedlagt uttalelsen er kart som viser en alternativ kraftledningstrasé slik grunneierne på Vasstrondi ønsker kraftledningen skal gå. Traseen begrunnes med at traseen i hovedsak vil berøre lav bjørkeskog, samtidig som flattere terreng gjør at det er lettere å komme frem med maskiner for bygging av ledningen. Nummedal hevder Voss Energi har uttalt at den foreslåtte ledningstraseen er uproblematisk for drift av kraftledningen. Han mener fordelene med det foreslåtte alternativet er bedre innpassing i terrenget og landskapet, mindre behov for skogrydding, mindre sannsynlighet for at trær velter over ledningen og lavere kostnader ved bygging, drift og vedlikehold av kraftledningen. Nummedal mener grunneierne unngår ulempene som de er bekymret for ved et av de andre omsøkte traseene som innebærer at det etableres en kraftledning gjennom skogen i åssiden.

Byggmester Frode Nummedal støtter traséforslaget til grunneierne og mener traseen ikke vil komme i konflikt med hyttefeltet Selland Naturpark. Vedlagt uttalelsen ligger kart som viser traséforslaget til grunneierne.

Byggester Frode Nummedal kom med nok en høringsuttalelse 11.05.2012. Nummedal informerer om at planene om kraftledning har gjort det problematisk å selge fritidseiendommene i hyttefeltet på Selland. I salgsprosessen er de pliktig til å oppgi kjente eksisterende planer, og Nummedal opplyser at kjøperne trekker seg når de blir informert om den planlagte kraftledningen. Byggmesteren anfører at de er avhengig av å få solgt 3 hytter før de kan starte byggingen, men at det kan se ut som om det ikke lenger er marked for dette. De er sterkt bekymret for økonomien til Selland Naturpark og mener det er påkrevd med en traséjustering, slik også grunneierne ønsker.

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane skriver i høringsuttalelse av 22.03.2012 at den planlagte luftledningen mellom Stalheim og Kjønnergard i Voss kommune vil være uheldig for landskapet. De mener det er positivt at ledningen er planlagt bygget som jordkabel på strekningen fra Holmen kraftverk til Stalheim.

Sogn og Fjordane Turlag mener i høringsuttalelse av 30.03.2012 at den beste løsningen hadde vært å bygge jordkabel helt frem til Kjønnergard. Det nest beste alternativet er ifølge turlaget å bygge den nye 52 kV-ledningen og eksisterende 22 kV ledning på samme masterekke. En slik løsning vil gi noe høyere master, men også bidra til å samle inngrep og redusere det totale arealbeslaget. Av de omsøkte alternativene mener Sogn og Fjordane Turlag at alternativene 2 og B er det beste, da de mener dette gir færrest ulemper for kulturlandskap, landbruk og bebyggelse. Turlaget mener traséalternativ C langs Oppheimsvatnet vil bli visuelt dominerende fra bebyggelsen langs vannet.

Statnett SF skriver i høringsuttalelse av 19.03.2012 at kraftledningen bør være i drift før kraftverket settes i drift. Statnett opplyser at kraftledningen er planlagt satt i drift i år 2013. Det vises til at transformorkapasiteten i Evanger transformatorstasjon må økes og at BKK Nett AS har planer om dette.

Statnett skriver at den planlagte kraftledningen mellom Holmen kraftverk og Kjønnergard må bygges med fullverdige bryterfelt i begge ender av ledningen, slik at fleksibiliteten ved revisjon og feil blir ivaretatt. Statnett forutsetter at utbygger følger krav i forskrift om systemansvaret i kraftsystemet (FoS) og forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet (FoL). Statnett ber videre NVE gjøre utbygger oppmerksom på at de legger til grunn at FoS § 14 og veileder for funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) følges, og at utbygger uten ugrunnet opphold søker/informerer Statnett om anlegget etter at eventuelt konsesjon er gitt. Statnett skal informeres om produksjonsanlegg i distribusjonsnettet som har vesentlig betydning for driften og utnyttelsen av regional- og sentralnettet.

Vossestrond Bondelag v/Ole Draugsvoll støtter i høringsuttalelse av 31.03.2012 traséalternativene 2 og A for fremføring av kraftledningen.

Voss Energi AS skriver i høringsuttalelse av 29.03.2012 at de har vært i dialog med Holmen Kraft AS og Jøsok Prosjekt AS under utarbeidelsen av konsesjonssøknaden.

1. Voss Energi viser til at de den 14.12.11 søkte konsesjon for å spenningsoppgradere 22 kV (132 kV) ledningen mellom Urdland og Kjønnergard til 52 kV og en ny 30 MVA 50/22 kV transformator i Kjønnergard.
2. BKK må utvide sin transformorkapasitet i Evanger transformatorstasjon. Denne utvidelsen må være på plass innen Holmen kraftverk kan starter produksjon og levere strøm til Voss Energi sitt nett.

3. Som følge av at ca. 5 km av den planlagte 52 kV-ledningen er bygget om som jordkabel opplyser Voss Energi at de må installere en 0-pkt. spole tilknyttet den nye transformatoren i Kjønnergard for å redusere jordfeilstømmer.
4. Voss Energi har ingen synspunkter på valg av kraftledningstrasé, men ønsker ikke fellesføring på en masterekke.
5. Voss Energi er interessert i felles kabelgrøft gjennom Stalheimstunnelene.

Ifølge Voss Energi AS må Holmen Kraft AS påregne å dekke andel av kostnader i form av anleggsbidrag for tiltakene beskrevet i punktene 1-3. Voss Energi skriver videre at de er positive til at det bygges ny og rassikker veg til Jordalen med tanke på sikkerheten for montører, tilgjengeligheten til deres anlegg og forsyningssikkerheten til dalen.

2.2. Innkomne merknader til tilleggssøknaden av 31.05.2012

BKK Nett AS skriver i høringsuttalelse av 21.06.2012 at de som utredningsansvarlig i området ikke har noen kommentarer til tilleggssøknaden.

Forsvarsbygg skriver i høringsuttalelse av 13.07.2012 at de forutsetter at allmenn ferdsel på veier som krysses av kraftledningen ivaretas og at utbygger forholder seg til gjeldende regler for kraftledninger som krysser vei. Forsvarsbygg ber videre om at kraftledningen merkes i henhold til etablert standard for luftfartshindringer.

Frode Nummedal skriver i høringsuttalelse av 05.06.2012 at det bare er positive kommentarer til det nye traséalternativet, omtalt som alternativ D i tilleggssøknaden. Nummedal krever at alternativ D velges, da dette alternativet vil gi den beste ledningstraseen for alle parter.

Fylkesmannen i Hordaland kom med høringsuttalelse av 08.08.2012. Fylkesmannen peker på at alternativ D er lagt høyere opp i åssiden enn de andre traséalternativene, og er til dels utenfor landskapsbildet som er synlig fra Oppheimsvatnet. Tidligere omsøkte traseer ga en reduksjon i INON-område 2 på ca. 0,06 km² og det nye alternativ D vil øke INON-tapet samla til 0,66 km². På denne bakgrunn vil Fylkesmannen primært tilrå at trasé B velges, men det understrekes at de ikke vil motsette seg traséalternativ D. Fylkesmannen legger til grunn at man uansett hvilket traséalternativ som velges i størst mulig grad benytter helikopter i urørt terreng og eksisterende skogsbilveier ved bygging av ledningen, slik at arealinngrepene blir minst mulig. Fylkesmannen har ingen merknader til justert trasé ved innføringen til Kjønnergard transformatorstasjon.

Grunneierne på Kjønnergard v/advokatfirmaet Bjerkenes Wahl-Larsen viser i høringsuttalelse av 11.06.2012 til høringsuttalelsen fra Frode Nummedal. De mener argumentene om forringet verdi av hyttefelt også gjelder for området ved Kjønnergard. Grunneierne peker på at det omsøkte alternativ II ved Kjønnergard ikke er akseptabelt for grunneierne. De viser videre til vedtak i Voss kommunestyre og at traséjusteringen som er gjennomført ved Kjønnergard ikke er i samsvar med dette, fordi traseen brytter av mot nord for tidlig. Ifølge grunneierne kan dette unngås ved at traseen holder samme høyde i terrenget mot sørvest, før den brytter nordover langs elven og inn mot transformatorstasjonen. Vedlagt uttalelsen ligger kart som visere grunneiernes traséforslag. Ifølge grunneierne vil traséforslaget kun medføre marginale merkostnader.

Grunneierne understreker at de fortsatt prioriterer en løsning som innebærer at eksisterende 22 kV og den omsøkte 52 kV-ledningen bygges som jordkabel i en felles grøft. Subsidiært ønsker de den foreslåtte luftledningstraseen som fremgår av vedlegget. Den tredje beste løsningen er ifølge grunneierne å bygge 52 kV ledningen parallelt med 22 kV-ledningen, slik at når 22 kV-ledningen skal skiftes ut og bygges

som jordkabel vil det kun bli en trasé langs Oppheimsvatnet. Grunneierne mener disse løsningene også er best for miljøet.

Grunneierne på Kjønnagard v/advokatfirmaet Bjerkenes Wahl-Larsen kom med ny høringsuttalelse i brev av 03.12.2012. I brevet gjentar grunneierne mange av synspunktene fremført i tidligere høringsuttalelser. De viser til et brev fra Voss Energi hvor det fremgår at eksisterende 22 kV langs Oppheimsvatnet skal rives og fornyes. Grunneierne v/advokat Kraft krever at tiltaket må ses i sammenheng med etableringen av 52 kV ledningen fra Holmen kraftverk til Kjønnagard og at ledningene bygges i samme trasé, enten som jordkabler eller på felles masterekke, eller ved at den ene ledningen legges som jordkabel. Parallellføring med to luftledninger (alt. C) trekkes også frem som et mulig alternativ. Det vises til brev fra NVE til alle områdekonsesjonærer av 06.12.2011 og kraftledningsstrategi i Ot. prp. nr. 62 (2008-2009), hvor det legges vekt på at det skal tas økt hensyn til miljø, estetikk og lokalsamfunn. Grunneierne ber om at NVE tar kontakt med Voss Energi og Holmen Kraft for å få de til å samarbeide om en felles løsning for de nye kraftledningene, både av hensyn til miljøet og lokalsamfunnet. Videre vises det til grunneiernes prioriterte krav om hvordan kraftledningen bør bygges. Disse kravene fremgår av tidligere høringsuttalelser. Grunneierne understreker at alternativ I og II inn til Kjønnagard ikke er akseptable og mener de omsøkte traséalternativene vil ødelegge miljøet rundt Kjønnagard.

Grunneierne på Vasstrondi v/Frank Nummedal skriver i høringsuttalelse av 09.07.2012 at det nye traséalternativ D ikke vil være til hinder for gårds- og skogsdrift. Lengst vest mot Kjønnagard ønsker imidlertid to grunneiere at traseen trekkes litt opp i terrenget. Det omsøkte traséalternativ D går gjennom et granfelt og passerer rett i forkant av en hyttetomt. Vedlagt uttalelsen ligger kart som viser ønsket traséjustering.

Hordaland fylkeskommune skriver i brev av 28.06.2012 at alternativ D er det alternativet som ut ifra kjent informasjon har minst konflikt med automatisk freda kulturminner. Med bakgrunn i potensialet for konflikt med kulturminner og mulig lokal justering av mastepunkt i tilfelle konflikt, vil det ikke være nødvendig med kulturminneregistrering i forkant av en eventuell konsesjon.

Det vises til at fylkeskommunen i tidligere høringsuttalelse både administrativt og politisk har varslet at kulturminneinteressene skal være avklart før konsesjon for traséalternativ A, B, og C.

Ivar Dugstad skriver i høringsuttalelse av 20.07.2012 at det inn til Kjønnagard transformatorstasjon er to gode traséalternativer; enten alternativ C som følger ledningstraseen til Voss Energis 22 kV ledning eller ned langs Tverrelva. Dugstad anfører at de fleste grunneierne på Vassrondi ønsker at ledningen blir bygget høyt oppe i terrenget, og at den må gå ned igjen fra åssiden for å komme frem til Kjønnagard transformatorstasjon som ligger lavere i terrenget. Dugstad mener ledningen bør fortsette høyt i terrenget til den treffer Tverrelva, for så å følge denne frem til Kjønnagard. Ifølge Dugstad er dette det eneste akseptable alternativet ved Kjønnagard. Vedlagt uttalelsen ligger to fotografier der dette alternativet er skissert. De omsøkte alternativene lenger øst vil ifølge Dugstad være sterkt skjemmende for det etablerte hyttefeltet på Kjønnagard, samtidig som det legger beslag på to-tre svært verdifulle tomter for grunneieren.

Dugstad konstaterer at Holmen Kraft AS og Jøsok Prosjekt AS mener traséalternativ B er det beste, et alternativ som ingen av grunneierne vil ha. Dugstad spør til beste for hvem, og håper NVE velger en trasé som også ivaretar grunneierne og hytteeierne på Kjønnagard, enten langs Oppheimsvatnet eller ned langs Tverrelva.

Leif Arne Dugstad (gnr.348/bnr.20) og Per Dugstad (gnr. 348/bnr. 18) skriver i høringsuttalelse av 09.07.2012 at det er påfallende at utbygger fortsatt fremmer en foretrukket trasé som ingen i området støtter (alt. B). For Dugstad virker det som om argumentasjonen er utarbeidet på basis av en forutinntatt løsning, og at høringsuttalelser neglisjeres. Dugstad presiserer at grunneierne ved Kjønnagard ikke står

bak forslaget som presenteres av Frode Nummedal (alt. D). Ifølge Dugstad må traseen unngå områder med sterk sidehelling, da dette forenkler anleggsarbeidet, reduserer fremtidig skogrydding, reduserer fremtidig fare for ledningsutfall ved nedfall av trær, samtidig som det er mer løsmasser og ev. sig i terrenget på grunn av jordforsyvning. Dugstad mener det er feil å bygge kraftledningen for tidlig på skrå ned mot Kjønnergard, da ledningen vil fremgå langt mer synlig enn hva den kunne gjort. Dugstad står fast på at traséalternativ C er den beste løsningen for miljø- og eierinteressene i Kjønnergardområdet.

Sekundært ønsker Dugstad at traséalternativ D fortsetter over Hovdahaugen og frem til Tverrelva ved ca. kote 550. Ledningen vil ved denne justeringen følge et terreng med mindre sidehelling. Langs Tverrelva vil ledningen ifølge Dugstad være ute av syne for de fleste, og slik sett er dette alternativet skånsomt for lokalmiljøet. Dugstad mener forlengelsen av kraftledningen og økte kostnader i denne sammenheng er marginale. Dugstad hevder justering av traseen i området ved Kjønnergard er i tråd med høringsuttalelsen fra bl.a. Voss kommune av 28.03.2012. Avslutningsvis vises det til brev av 21.05.2012 fra advokatfirmaet Bjerkenes Wahl-Larsen AS.

May Lin Bjørnethun (gnr. 348/bnr. 8), Eirik Bjørnethun, Ivan Bjørnethun og Oddvar Drevsjø opplyser i høringsuttalelse av 21.08.2012 at hun og hyttenabo Per Loven (gnr. 348/bnr. 10) ikke ble varslet under høring av konsesjonssøknaden tidligere og at de ikke fikk orientering om sluttbefaringen før et par dager før befaringsdagen. De mener dette er uholdbart, og viser til plan- og bygningsloven § 16 og at berørte parter skal gis anledning til å delta aktivt i planprosessen.

De mener traséalternativ C er best, fordi det allerede går en kraftledning der, og de stiller spørsmål ved om det skal være mulig for netteiere å bygge sine egne ledninger uten å samarbeide om ledningstraseer. Alternativ C vil ikke berøre Kjønnergard på samme måte som de andre alternativene. De mener videre traséalternativ A og B er greie, men at ledningen bør bygges som jordkabel i konfliktområdene ved Kjønnergard. Ved innføring til transformatorstasjonen på Kjønnergard er de sterkt uenige i traséalternativ II, og de fraråder at dette alternativet velges. Bjørnethun opplyser at det er registrert flere flaggermuskolonier ved hytten og at det bl.a. er observert eksemplarer av den rødlistede arten skjeggflaggermus (DD-datamangel). Bjørnethun viser til flaggermusekspert Jeroen van der Kooij som uttaler at noen av flaggermusartene trives best i ospeskog. Kooij mener også ifølge Bjørnethun at ospeskog, som det er mye av i dette området, er svært viktig for andre hulerugende arter. Traséalternativene går tette innpå hyttene og er i flytraseen til flaggermusene som bl.a. ifølge Bjørnethun går ved elveleiet der kraftledningstraseen er planlagt. Det er videre observert bl.a. perleugle, haukugle og spurveugle i området og Bjørnethun peker på at kraftledninger og ugler ikke er noen god kombinasjon. De peker videre på at det de siste årene har vært god økning i hjorte- og elgbestanden i området og hun syntes det er rart ingen av disse artene er markert i områdene som blir berørt av alternativ II ved innføringen til Kjønnergard transformatorstasjon.

Bjørnethun skriver at hun har fremtidige planer om å bygge ut hytten og eventuelt selge hyttetomt på eiendommen, og at en kraftledning vil medføre verdiforringelse av eiendommen. Bjørnethun mener traséalternativ II vil gi en skarp vinkel på ledningen nær hytten til henne og Per Loven, og for dem ville det redusert verdiforringelsen av eiendommene om kraftledningen gikk i en rett linje.

Per Dugstad understreker i høringsuttalelse av 20.07.2012 at traséalternativ D er foreslått av grunneierne i østre del av Vasstrondi, og at alternativet ikke ivaretar interessene for grunneierne i vestre del av Vasstrondi. De ønsker at kraftledningen burde fortsette i samme høyde som ved alternativ D frem til Tverrelva, for deretter å gå på skrå ned til transformatorstasjonen på Kjønnergard. Dugstad mener de samme argumentene som Nummedal peker på i sin uttalelse vedrørende hytteutbygging også kan gjøres gjeldende for grunneierne på Hemre og Kjønnergard. Ved kombinasjon alternativ D og alternativ II er ledningen planlagt i et bratt terreng, og Dugstad mener det kan være aktuelt med en ROS-analyse i dette

området. Traseen anses av Dugstad som lite gunstig. Per Dugstad støtter forslagene fremlagt av Leif og Ivar Dugstad og Rolf Rekdal.

Per og Gunnvor Loven (gnr. 348/bnr 10 og 11) skriver i høringsuttalelse av 10.09.2012 at de ikke har blitt informert om høringene som har vært i forbindelse med konsesjonssøknaden og derfor ikke fått mulighet til å uttale seg i saken. De peker også på at de ikke fikk varsel om sluttbefaringen før to dager før befaringsdagen, og at de da var forhindret fra å møte. Loven er ikke imot at Jordalen får kraftverk med tilhørende sikker vei, men de mener ledningen til kraftverket må bygges slik at det ikke gir store konsekvenser for fastboende og hytteeiere ved Oppheim.

Ifølge Loven er ingen av de omsøkte alternative kombinasjonene A-I, B-I, A-II og B-II til Kjønnagard transformatorstasjon akseptable. Både alternativ I og II vil gå i tomtegrensen og de mener ledningene vil virke skjemmende i terrenget og for utsikten. Loven er sterkt imot alternativ I og II, og peker på at hyttetomten ved dette alternativet vil bli omringet av kraftledninger på flere kanter. Alternativ II vil ifølge Loven komme i synsfeltet deres i utsikten mot Oppheimsvatnet, Opheimsdalen og Framnes, noe som vil virke skjemmende og føre til at eiendommen mister noe av sin urørthet og særpreg. De opplyser videre at eiendommen består av to hyttetomter og at den planlagte kraftledningen vil redusere verdien betraktelig, både bruksmessig og økonomisk.

De ønsker primært at ledningen blir lagt i kabel den siste strekningen frem til Kjønnagard transformatorstasjon. Sekundært ønsker de at ledningen bygges etter et nytt traséalternativ, kalt alternativ III. Ved dette alternativet bygges ledningen lenger sør/vest over Tverrelva og følger området mellom Tverrelva og Langegjolo nord/vest ned mot transformatorstasjonen. Loven hevder ingen vil bli skadelidende ved et slikt alternativ. Kart som viser traséforslaget er vedlagt uttalelsen.

Statens vegvesen skriver i brev av 03.07.2012 deres interesser i alle plan- og forvaltningssaker primært omfatter etaten sitt ansvar for planlegging, bygging, drift- og vedlikehold av riks- og fylkesvegnettet. Statens vegvesen påpeker at deres uttalelse ikke automatisk gir tillatelse etter plan- og bygningsloven og/eller vegloven. Aktuelle saker kan være dispensasjon fra byggegrense, utvidet bruk av avkjørsel og graving i og langs veg m.fl.

Voss kommune oversendte i brev av 29.06.2012 følgende vedtak fattet i kommunestyret den 28.06.2012:

"Voss kommune har ikkje motforestillingar mot ei linjeframføring som vist i alternativ D, alt I."

3. Vedlegg 3 – høringsinstanser

Aurland kommune, Voss kommune, Vik kommune, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Fylkesmannen i Hordaland, Sogn og Fjordane fylkeskommune, Hordaland fylkeskommune, Olje- og energidepartementet, Statens landbruksforvaltning, Mattilsynet, Hordaland og Sogn og Fjordane, Kystverket Vest, Direktoratet for naturforvaltning, Norges geologiske undersøkelser, NGI, Bergvesenet, Riksantikvaren, Statens vegvesen, Region Vest, Direktoratet for mineralforvaltning, Friluftslivets fellesorganisasjon, Forum for natur og friluftsliv i Sogn og fjordane, Den Norske Turistforening, Sogn og Fjordane turlag, Samarbeidsrådet for naturvernsaker, SABIMA, Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet Hordaland, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, NJFF – Hordaland, NJFF - Sogn og Fjordane, Norsk Ornitologisk Forening avd. Hordaland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Sogn og Fjordane, Hordaland Bondelag, Sogn og Fjordane Bondelag, NHO Reiseliv, Statnett SF, BKK Nett AS, Voss Energi AS, Mattilsynet, Tine Meieriet Vest BA, Nordic Mining ASA, Vegnemda for trygg veg til Jordalen m/fl., v/Kari Mørkve Jordalen, Nærøydalen Elveeigarlag, Frevik Bygdalag, Vossestrand Bondelag, Nortura SA — Region Vest, Bergen Kraftfor Transport as, Ulvund & Ure Transport og Maskin AS, NIBR og Biblioteket/KU-senter.